

nordisk ARKIVNYT

I • 2011

Arkivens dag i Sverige 38

Stortingsmelding
om arkivsektoren
i Norge

26

His Master Voice

6

Kvalitetssikring af
pladsregistreringen på
Kalvebod Brygge

10

Digitalisering af kul-
turarv i dokumentform

16

HOVEDREDAKTØR

Leon Jespersen
Rigsarkivet
Rigsdagsgården 9
DK-1218 København K
Tel.: (+45)33 95 41 01
Fax: 33 15 32 39
e-post: lj@ra.sa.dk

LOKALREDAKTØRER

Danmark

Se hovedredaktør

Finland

Pertti Hakala
Riksarkivet
Box 258, FIN-00171 Helsingfors
Tel.: (+358) 22 85 21
e-post: pertti.hakala@narc.fi

Island

Eiríkur G. Guðmundsson
Nationalarkivet, Reykjavík
Laugavegur 162, IS-105 Reykjavík
Tel.: +354 590 33 00
e-post: eirikur@skjalasafn.is

Norge

Maria Press
Statsarkivet i Trondheim
Maskinistgata 1
N-7042 Trondheim
Tel.: (+47)73 88 45 00
e-post: maria.press@arkivverket.no

Sverige

Maria Nordström Jarnryd
Riksarkivet
Box 12541
S-10229 Stockholm
Tel.: (+46)10 47 67 235
e-post: maria.nordstrom@riksarkivet.ra.se

NA udkommer fire gange om året.
ISSN 0546 2851

Layout & tryk: Nofoprint as

Retur

Rigsarkivet

Nordisk Arkivnyt
udgives af Rigsarkivet
Rigsdagsgården 9
DK-1218 København K
Tel.: (+45)33 95 41 01
E-post: lj@ra.sa.dk
www.arkivnyt.nu

Hovedredaktøren

Kære læser,

Lysten til at skrive i vores nordiske blad har ikke været større end nu. NA får heldigvis mange artikler, men også flere, end vi kan bringe. Et sådant luksusproblem skal ikke begrædes, men håndteres. Redaktionen har måttet udskyde artikler, hvad der er uheldigt for et nyhedsorgan, og i NA 2010:4 var der ikke plads til den samlede indholdsfortegnelse for 2010, som derfor bringes i dette nummer. Arkivernes Dag (13. nov. 2010) lå uheldigt i forhold til trykningen af NA. Så indtrykkene herfra bringes også i dette nummer, der således opsamler flere ting. Hertil kommer, at redaktionen desuden gerne vil have plads til at udvikle NA til et forum for arkivfaglig debat i Norden. Som en spænd begyndelse har vi i dette nummer indført rubrikken Synspunkter.

NA bringer som regel korte artikler, og når det er muligt, linkes der til fyldigere omtale på nettet. Det kan imidlertid være tilfældigt, hvad der er omtalt på nettet. Derfor må man overveje, hvordan man kan fremme den arkivfaglige formidling i Norden uden de begrænsninger, der nødvendigvis ligger i et trykt tidsskrift, og hvordan NA kan få en anderledes funktion i den arkivfaglige debat.

NA har en hjemmeside – www.arkivnyt.nu – der rummer skrivevejledninger for bidragydere samt forsider og indholdsfortegnelser for tidligere numre. Island tog initiativ til hjemmesiden, da det varetog hovedredaktionen, men nu skal Danmark naturligvis også overtage denne del af sin forpligtelse. I den forbindelse vil hjemmesiden undergå nogle forandringer. Men overtagelsen giver også anledning til tanker om hjemmesidens funktion og muligheder. I et kommende nummer vil arbejdet med hjemmesiden blive omtalt.

Hjemmesiden skal fortsat rumme praktiske oplysninger for bidragydere til NA, ligesom det overvejes at lægge ældre numre af NA på nettet. Men hjemmesiden kan med fordel give plads til længere, arkivfaglige indlæg. De kan så i kortere form gengives i NA med henvisning til den fulde tekst på NA.s hjemmeside – eller med henvisning til et af de nordiske arkiver. NA kan på den måde formidle mere arkivfagligt stof, men forhåbentlig også rette opmærksomheden mod stof, der ikke har påkaldt sig den store opmærksomhed.

Det nordiske samarbejde om NA er ekseptionelt. De nordiske lande har gennem årtier arbejdet sammen, ikke blot om dette tidsskrift, men på mange arkivfaglige områder. De nordiske arkivdage og de nordiske rigsarkivarmøder er selvfølgelig de mest iøjnefaldende. I al beskedenhed har Norden imidlertid også noget at give til den internationale, arkivfaglige debat.

Arkivfaglige indlæg i Norden kan fra en overfladisk vinkel synes få. Men der produceres megen ny viden og interessante synspunkter i Norden. Ofte ligger de blot "gemt" i interne rapporter. Det kunne man få frem ved en mere udstrakt anvendelse af links i NA. Norden behøver et ansigt udadtil. Man hører ofte, at det, der ikke findes på internettet, eksisterer ikke. Uden at diskutere sandhedsværdien i udsagnet er det imidlertid en praksis-betonet "sandhed", som man må tilpasse sig. NA kan uden tvivl blive bedre til at opfange og videreformidle den arkivfaglige debat i Norden.

Også i 2011 vil der med mellemrum blive bragt fælles-nordiske, komparative artikler, sideløbende med de nationale, og redaktionen har også planer om i fællesskab at skrive en artikel. Så redaktionen ser frem til arbejdet i det nye år.

Leon Jespersen

Arkivkundskab

bifag ved Islands Universitet

Kristjana Kristinsdóttir

I 2011 påbegyndes undervisning i arkivkundskab som bifag til historiestudiet ved Islands Universitet i samarbejde med Islands Nationalarkiv.

I 1985 var der for første gang et kursus ved historiestudiet, der hed arkiver og arkivering. Der blev undervist i kurset som timeundervisning nogenlunde hvert andet år indtil 2005. Så indgik Islands Nationalarkiv og Islands Universitet en aftale om, at der ved universitetet skulle være en halvtids lektorstilling i arkivkundskab inden for historiefaget. Nationalarkivet påtog sig at betale lønnen (Se NA 2006:4).

I slutningen af 2010 vedtog Islands Universitets humanistiske fakultet at lade undervisningen i arkivkundskab være bifag ved historiestudiet, og undervisningen i bifaget indledes i undervisningsåret 2011-2012. Studiegrenen er beregnet på studerende, som kunne tænke sig at arbejde på arkiver, hvad enten det er som arkivar på et arkiv, ved en institution eller i et firma. Studiet dækker klassiske metoder til arkivering. Man undersøger processen for arkivalier fra de opstår på et kontor over til videnskabelige kilder, der gennemgås gamle og nye arkiveringsmetoder, færdiggørelse af arkivalier til magasinering og udformning af arkivalieregistre foruden arkivalielæsning og for-

■ Islands Universitet har accepteret arkivkundskab som bifag. Universitets gamle hovedbygning i Reykjavík, der i år fylder 100 år. Foto: EGG.

valtningshistorie. Desuden omtales nye prioriteringer og synspunkter i arkivkundskab bl.a. om brug og opbevaring af digitale arkivalier, og der lægges vægt på arkivaliers kildemæssige værdi og deres brug.

Dette bifag er først og fremmest beregnet til historiestuderende, idet der da også er et godt grundlag i dette fag for studie i arkivkundskab og arbejde på dette område. Af forkundskaber kræves 20 enheder i historie, dvs. historiske arbejdsmetoder og ét af to grundkurser i Islands historie. Der er derfor intet til hinder for, at studerende med andet hovedfag end historie tager arkivkundskab som bifag, og krav om forkundskaber er de samme som hos historiestuderende.

Studiet er på 60 ETC enheder, og

studieudbuddet stiler mod, at det vil være muligt at afslutte det på to år.

De obligatoriske kurser er sammenlagt 40 enheder og består nu af følgende kurser: Arkiver og arkivering (10 e), Arkivering i det 20. og 21. århundrede (10 e), Arkivalielæsning 1550-1850 (5 e), Tidligere tiders forvaltning (5 e), Arbejde i praksis på Nationalarkivet (5 e) og Praktisk opgave (5 e).

Kurserne, som udgør de sidste 20 enheder, er valgfrie, hvad enten det er specielle kurser i historie eller kurser i andre fag, som knyttes til arkivering og forvaltning på en eller anden måde.

◆
Skribenten er arkivar i Islands Nationalarkiv.

Digitalisering af fotos på regionalarkiver

– et pilotprojekt

Þorsteinn Tryggvi Másson

Projektet

Regionalarkivet i Egilsstaðir, regionalarkivet i Sauðárkrókur og regionalarkivet i Selfoss ansøgte Altingets finansudvalg om penge til digitalisering og registrering af fotos på de respektive arkiver. Det drejer sig om et projekt, der skaber arbejdspladser, og som samtidig er en redningsaktion, hvad angår visse dele af den islandske kultur. Regionalarkiverne fik bevilget 13,5 millioner til projektet. Der er tale om seks fuldtidsstillinger i 2011. De respektive kommuner har også bevilget et aneligt beløb til arkiverne.

Omfang og formål

På disse arkiver findes der 400.000

fotografier på papir og film af forskellig art. Hovedformålet med projektet er at indskanne billederne, registrere dem og få oplysninger om deres oprindelse fra fotografen selv eller fra folk, som har kendskab til de forskellige steder. Fremtidsmålet med projektet er at gøre den kulturarv, som billederne indeholder, tilgængelig på nettet. Beboere i andre landsdele eller lande kan dermed benytte sig af arkiverne. Så har digitalisering af film en konserveringsmæssig hensigt, idet denne nye original ikke forsvinder som en papiroriginal i dårlig kvalitet.

Den indledende fase

Projektet har fra efteråret været i den indledende fase, både hvad angår ansættelse af personale, indkøb af hardware og software. Den 27.

januar indgik regionalarkiverne en aftale om et samarbejdsprojekt angående registrering og digitalisering af fotos, 35 mm, 6x6 negativer og slides m.m. Regionalarkiverne i Skagafjörður og Egilsstaðir har de sidste år især arbejdet på registrering af fotos, og den viden, personalet har skaffet sig gennem dette arbejde, vil være en stor fordel ved det projekt, som de tre arkiver nu skal i gang med.

Selvom der stilles stadig større krav til regionalarkiverne med henblik på deres administrative rolle inden for forvaltningen, står det klart, at de krav, publikum stiller, i stigende grad vil dreje sig om registrering og formidling af privatarkiver, herunder fotos.

Skribenten er regionalarkivar i Selfoss.

■ Regionalarkivarerne underskriver en samarbejdsaftale, f.v. Þorsteinn Tryggvi Másson fra Selfoss, Unnar Ingvarsson fra Sauðárkrókur og Hrafnkell Lárusson fra Egilsstaðir. Foto: Gunnar Marel Hinriksson.

■ Medarbejderne på regionalarkiverne på et møde i Regionalarkivet i Kópavogur, hvor billedprojektet blev præsenteret for andre regionalarkiver.

Foto: Gunnar Marel Hinriksson.

Rigsarkivarmøde

i Island

Eiríkur G. Guðmundsson

De nordiske rigsarkivarer mødtes den 12.-14. december i Reykjavík. Det var deres andet møde i 2010. På dagsordenen stod en række samarbejdsområder, såsom Nordisk Arkivnyt, Nordisk Arkivakademi og de Nordiske Arkivdage.

Rigsarkivarerne var enige om, at overdragelsen af Nordisk Arkivnyt fra Island til Danmark var gået overordentlig fint, at Nordisk Arkivnyt har udviklet sig godt, og der var stor tilfredshed med redaktionens arbejde.

Med hensyn til Nordisk Arkivakademi blev der programsat to arrangementer i foråret 2011. Det første kommer til at dreje sig om

arkivadgang og afholdes i Danmark. Det andet skal omhandle El-arkiver og holdes i Island i slutningen af maj måned.

De næste Nordiske Arkivdage finder sted i Finland i foråret 2012. Som følge af rigsarkivarernes opfordring fra mødet i maj 2010 fortsætter den igangværende benchmarking på privatarkivområdet. Arbejdsgruppen har allerede udarbejdet et forslag til prioriteret opgaveliste, som rigsarkivarerne udtrykte stor tilfredshed med.

På mødet kom det frem, at de nordiske landes holdninger stort set er ens, når det gælder internationalt samarbejde og arkivspørgsmål herunder i ICA, EBNA og EAG. Det er en stor fordel og giver det nordiske syn maksimal indflydelse. Flere em-

ner blev diskuteret som f.eks. synliggørelse af de nationale arkiver, digitalisering og arkivudviklingen i de nordiske lande.

Under opholdet kom rigsarkivarne lidt rundt i Island. Værten Ólafur Ásgeirsson tog dem på udflugt til Borgarfjörður, hvor de blandt andet besøgte Reykholt, hvor den kendte islandske forfatter Snorri Sturluson boede i 1200-tallet. En oplevelse for de nordiske gæster var den islandske præsidents indbydelse til at besøge præsidentens residens på Bessastaðir, hvor præsident Ólafur Ragnar Grímsson tog imod rigsarkivarerne og viste dem rundt – samt bød på kaffe og pandekager.

◆

■ Fra besøget hos præsidenten i Island. Fra venstre; værten Ólafur Ásgeirsson, Björn Jordell, præsident Ólafur Ragnar Grímsson, Asbjørn Hellum, Jussi Nuorteva og Ivar Fønnes.

Foto: EGG.

2011

Ólafur Ásgeirsson

Et bemærkelsesværdigt årstal ... på torvet, som ligger foran domkirken og altingshuset i Reykjavík står en statue af en ærværdig mand, som kikker på altingshuset ret så frejdigt. Dette er en statue af Jóns Sigurðsson, arkivar og Islands frihedshelt.

Jón var ikke digter som Wergeland, alligvel var han sin tids politiske forfatter. En mand, som selv skabte et politisk system, udgav bemærkelsesværdige politiske læreskrifter, hvor han bekendtgjorde sine velovervejede idéer om Islands forfatning, det historiske grundlag for selvstændighed og akademisk argumentation om en masse ting. Han var en politiker, der havde mod til at sætte sig op imod magthaverne og få tilslutning til sine synspunkter med argumenter, som det var svært at gøre indsigelser imod.

I 1857 siger Jón. "Optegnede breve og dokumenter er, som alle ved, historiens sikreste og pålideligste grundlag i et hvilket som helst land. Historiske skrifter og annaler er andenhånds beviser, og sommetider endnu fjernere, men brevene er førstehåndsbeviser, eller direkte fra dem, der har skrevet dem. Vi ser også, at islandske historieskrivere tidligt har brugt brevene til at sande sin sag."

Dette siger Jón i indledningen til den islandske diplomatasamling (Diplomatarium Islandicum), som

han begyndte at udgive i 1857 og afsluttede første bind af i 1876. Indledningen er en utrolig god oversigt over islandske arkiver før 1600 og viser, som så meget andet, at Jón sandelig var arkivar.

Jón Sigurðsson blev født 17. juni 1811 på Hrafnseyri ved Arnarfjörður (en af Vestfjordene), og tog studentereksamen i 1829 i hjemmeskole hos præsten Gunnlaugur Oddsson. Han arbejdede nogle år i Reykjavík og var i ca. 3 år skriver for Islands biskop. Der lærte han biskopssædernes meget anerkendte arkiver at kende og fik indblik i videnskabeligt arbejde og selvfølgelig biskopembedets forvaltning.

Jón flyttede til København 1833 og boede der resten af sit liv, og døde der i 1879. Han studerede ved Københavns Universitet, først filologi

og historie, senere statskundskab og økonomi, men afsluttede ikke studierne.

I 1835 blev han stipendiat på Den Arnamagneanske Samling og bestred jobbet som skriver for instituttets bestyrelse fra 1848 til sin dødsdag. Han var arkivar på Det kgl. nordiske Oldskriftselskab 1845-1849.

Jón Sigurðsson arbejdede i disse år for Det Islandske Litteraturselskab, Det kgl. danske Videnskaberne Selskab og havde sæde i dets oldskriftsudvalg fra 1847 til sin dødsdag. Desuden udgav han tidsskriftet Ný félagsrit fra 1841-1873. Hermed er det meste nævnt, selvom Jóns politiske arbejde ikke er omtalt.

Jón Sigurðsson benyttede historiske argumenter i sine trætter om Islands statsretlige stilling i det danske rige. Han benyttede Islands aftaler med den norske konge til bekræftelse af, at ved Islands og Norges brud i 1815, burde have været indgået aftale om fortsættelsen på rigsfællesskabet i henhold til Gamle Pagt fra 1262-64.

I 1871 etablerede altingsmedlemmer Det islandske patriotiske selskab for at styrke Jóns kamp og redde hans økonomi. Det patriotiske selskab (Hið íslenska þjóðvinafélag) var en slags politisk parti, som Jón stod for, og inden for det blev der oprettet et radikalt selskab „Atgeirinn“ („Spyddet“), som henviste til Gunnar á Hlíðarenda's våben. Medlemmerne i Atgeirinn gjorde sig ret

HMV

rigsarkivarens spalte

bemærkede de kommende år. Selv lagde Jón vægt på, at islændingene kunne samle sine kræfter i Det patriotiske selskab, og et nyt organ, tidsskriftet *Andvari*, som stadig udgives, så dagens lys i 1874.

Jóns private arkiver er for det meste opbevaret i National- og universitetsbibliotekets håndskriftsafdeling og i Nationalarkivet, og de er meget omfangsrige. Man kan ikke komme

uden om dem, hvis man vil studere islandsk historie, kultur og sprog for alvor.

Jón Sigurðsson var ikke digter, som Islands og Norges første arkivarer, men digtere skrev om ham som om tidligere tiders konger.

På Jóns hundrede års dødsdag talte man ved højtideligholdelsen meget om Jóns distingverede udseende, hans udtryk af lethed og ædle ansigtsform. Nu på 200års-dagen for hans fødsel ser vi mere på handlinger og initiativer, som vedrører alle islændinge, men det har positiv indflydelse på arkivernes personale at vide, at Jón betragtede sig som tilhørende det fag, arkivar Jón Sigurðsson.

Jón Sigurðsson var en højt anset politiker, af modstandere såvel som tilhængere. Han var frisindet og fremskridtsvenlig og lagde grunden til et selvstændigt rige i Island, og den nye republik blev grundlagt på Jóns fødselsdag den 17. juni 1944, som siden har været Islands nationaldag. I anledning af Jubilæet bliver der holdt mange højtideligheder såsom udstillinger. Et af det største arrangementer er en ny web om Jón Sigurðsson <http://jonsigurdsson.is>. Nationalarkivet i samarbejde med Nationalbiblioteket skanner i årets løb en del af Jóns breve og andre dokumenter, hvor Jón var indblandet på forskellig vis. Disse vil være tilgængelige på den nye web.

■ Statuen af Jón Sigurðsson, arkivar og Islands frihedshelt foran Altingshuset i Reykjavík.

Foto: EGG.

Når kulturarven ender i skraldespanden

Kirsten Villadsen Kristmar

Metervis af papirarkivalier, der var væk, og data der var slettet, når de skulle afleveres til Statens Arkiver. Denne oplevelse havde arkivarer fra Statens Arkiver flere gange end nogensinde før i 2010. På den baggrund har rigsarkivaren besluttet fremover at offentliggøre sager om overtrædelser af arkivloven på Statens Arkivers hjemmeside.

I henhold til arkivloven må offentlige myndigheder kun kassere arkivalier, hvis Statens Arkiver har givet lov. Alligevel har Statens Arkiver i stigende omfang oplevet, at bevaringsværdige arkivalier er blevet kasseret. Hermed er mulighederne for at udnytte dem til fremtidig forskning væk. Uhjemlet kassation opdages for det meste i forbindelse med, at Statens Arkiver rejser en sag om aflevering af arkivalierne. Myndighederne skal typisk aflevere bevaringsværdige papirarkivalier, når de er ca. 15 år gamle og bevaringsværdige data fra it-systemer, når de er ca. 5 år gamle. Men der er også eksempler på, at en myndighed selv har indberettet, at bevaringsværdige arkivalier er gået tabt.

Når Statens Arkiver har konstateret, at der er sket uhjemlet kassation hos en myndighed, undersøges det først, om det er muligt at rekonstruere de arkivalier, der er gået tabt. Hvis det er tilfældet, kan Statens

Arkiver pålægge myndigheden at rekonstruere de mistede oplysninger. Det er fx sket, hvis de kasserede arkivalier har fungeret som søgemidler til arkivalier, der er bevaret.

Hvis der er tegn på, at myndighedens arkivforhold generelt ikke er i orden, kan Statens Arkiver også gennemføre et egentligt tilsyn med myndigheden. I den forbindelse undersøges det fx, om alle bevaringsværdige arkivalier stadig er i myndighedens varetægt, og myndigheden bedes redegøre for, hvordan den vil sikre, at der ikke igen sker uhjemlet kassation. På baggrund af resultatet af tilsynet kan Statens Arkiver pålægge myndigheden at rette op på utilfredsstillende forhold.

Afhængig af sagens omstændigheder, fx omfanget af de kasserede arkivalier, kan Statens Arkiver så indberette sagen til myndighedens overordnede myndighed. Kun de sager, hvor der er sket indberetning til overordnet myndighed, publiceres på hjemmesiden.

De uhjemlede kassationer er formentlig sjældent et udtryk for ond vilje. Når det drejer sig om uhjemlet kassation af papirarkivalier kan det være et resultat af, at papirarkivalierne med myndighedernes overgang til digital forvaltning er begyndt at gå i glemmebogen. Det kan fx betyde, at arkivalierne ikke kommer med, når myndigheden skal flytte. Uhjemlet kassation af data sker typisk i forbindelse med, at et system bliver taget ud af drift,

og data, som myndigheden ikke længere har brug for, bliver slettet.

Med hjemmesiden har Statens Arkiver ønsket at minde myndighederne om deres forpligtelser i forhold til arkivlovgivningen og gøre dem opmærksom på, hvilke konsekvenser det kan få, hvis de ikke gør det. Hvis omfanget af de uhjemlede kassationer skal nedbringes, bør Statens Arkiver også overveje at synliggøre sine muligheder for at bistå myndighederne med at løse arkivspørgsmål. Endelig er det vigtigt at fastholde, at myndighederne med regelmæssige mellemrum skal aflevere deres arkivalier til arkiv og måske endda gøre det muligt at aflevere papirarkivalier tidligere end i dag.

Se listen over overtrædelse af arkivloven på www.sa.dk.

Skribenten er arkivchef for BK-afdelingen, Rigsarkivet, København.

Overvågning af opbevaringsklimaet i magasiner

- billigt, effektivt og enkelt

Asger Svane-Knudsen

Statens Arkiver har i seks år benyttet en metode til overvågning af opbevaringsklimaet i magasinerne, som har vist sig billig, effektiv og enkel. Metoden omfatter Rigsarkivet, de fire landsarkiver og Erhvervsarkivet.

Statens Arkivers magasiner indeholder ca. 95 klimazoner fordelt på 15 adresser i København, Aabenraa, Århus, Viborg og Odense. De ældste magasiner er over 100 år gamle, og flere er fredede bygninger, som i dag ikke er tidssvarende magasiner. Nogle magasiner er midlertidigt indrettet i lejede haller, som oprindeligt blev bygget til industrielle formål, og de skal kun have den nødvendige vedligeholdelse, idet de fraflyttes, når der er bygget nye tidssvarende magasiner. De nyste magasiner er to topmoderne magasiner i København og Århus, som er de eneste magasiner, hvor der kan stilles krav om perfekt opbevaringsklima. Da magasinerne er så forskellige, skal opbevaringsklimaet også vurderes forskelligt, og derfor er magasinerne inddelt i tre typer:

1. Varigt tidssvarende magasin
2. Varigt magasin, som ikke er tidssvarende
3. Midlertidigt magasin

Der er opsat 55 dataloggere i magasinerne, som måler temperatur og relativ luftfugtighed hver halve time

året rundt og gemmer data. Dataloggerne er elektroniske loggere, som både er billige i anskaffelse og vedligeholdelse. For at sikre præcise målinger, kalibreres dataloggerne hver 13. måned. Én gang om måneden aflæses de lokalt, og data samles herefter i Rigsarkivet. Til det formål er opbygget et avanceret regneark med 62 delark, hvori data gemmes og automatisk analyseres og præsenteres. På det ene delark samles undertegnede personlige vurderinger af opbevaringsklimaet ved hver enkelt datalogger i en let, overskuelig rapport til ledelsen. Jeg skriver enkelte korte tekster, og opbevaringsklimaet ved hver datalogger får én af tre smileys, som en hurtig besked til ledelsen, om forholdene er OK, eller om der er mindre eller alvorlige problemer. Disse smileys tildeles efter min personlige vurdering, men den baserer sig primært på nogle

ret faste grænser afhængig af magasintype (grænserne vedrører papir):

Resurserne til vedligeholdelse af magasiner skal bruges, hvor behovet er størst. I de sjældne tilfælde, hvor jeg tildeler en sur smiley, er det en besked om, at der bør gribes ind straks. En mellemfornøjet smiley er en besked om, at der straks bør foretages en undersøgelse af, om der skal gribes ind. En glad smiley er en besked om, at forholdene er acceptable (ikke nødvendigvis perfekte). De to nye type 1 magasiner bedømmes hårdt, og opbevaringsklima, som ikke holder sig inden for det ønskede, medfører straks en mellemfornøjet eller en sur smiley, uanset at opbevaringsklimaet ikke umiddelbart udgør en fare for arkivalierne.

Forfatteren er bevaringsteknisk koordinator ved Statens Arkiver.

	Magasiner af type 1	Magasiner af type 2 og 3
😊	RF mellem 30 og 50 %	RF mellem 25 og 65 %
😐	RF mellem 50 og 65 % eller RF mellem 25 og 30 %	RF mellem 65 og 70 % eller RF mellem 20 og 25 %
☹️	RF mindre end 25 % RF større end 65 %	RF mindre end 20 % RF større end 70 %
😊	T mindre end 20 °C	T mindre end 25 °C
😐	T mellem 20 og 25 °C	T mellem 25 og 30 °C
☹️	T større end 25 °C	T større end 30 °C

RF = relativ fugtighed og T = temperatur.

Kasper Bach Nielsen

Rigsarkivets Bygge- og Flyttesekretariat er ved at lægge sidste hånd på indflytningen af arkivalier fra fjernmagasinerne til de nye magasiner på Kalvebod Brygge i København.

Forberedelsen af flytningen har

■ Foto: Leon Jespersen.

i virkeligheden været i gang de sidste 11 år. I det såkaldte SPE-projekt blev alle magasinenheder lagt i nye arkivæsker og påført en strekkodet etiket, der blev registreret i Statens Arkivers database, Daisy. Alle nyafleveringer har sidenhen fulgt dette princip.

Magasinerne på Kalvebod Brygge består dels af højlagermagasiner, dels af mindre specialmagasiner til pergamenter m.v. I de sidstnævnte foregår opsætning og pladsregistrering som hidtil: Hver hylde har fået en strekkode og pladssignaturen er på forhånd lagt ind i Daisy. Når magasinenhederne er placeret på hylden, pladsregistreres de med en strekkodelæser, der har direkte forbindelse til databasen. Hvis en strekkode ikke er gyldig, vil den blive afvist, og fejlen kan rettes med det samme.

De fire højlagermagasiner består af 13 meter høje mobile pallereoler, som er inddelt i 14-15 fag med hver 32 bærelag, som hylderne her kaldes. Arkivæskerne er ikke placeret direkte på bærelaget, men i aflange plastikskuffer, der skubbes ind på bærelaget med den korte side udad, i alt seks stykker på hvert bærelag.

Hver skuffe forsynes med en strekkode, allerede inden den bliver fyldt op med arkivalier i fjernmagasinet. Skuffens indvendige mål er 118 cm., så der er plads til 13 standard arkivæsker, der typisk har en bredde på 9 cm, når de er fyldt med arkivalier. Straks efter nedtagnin-

gen registreres arkivalierne til skuffen med en trådløs strekkodelæser (PDA), som ikke har forbindelse til Daisy. PDA'en er udstyret med et nyt pladsregistreringsprogram, der er designet til, at det kan betjenes af flyttefolk. Det kan kun afvise en strekkode, hvis den allerede har været skudt i samme sekvens, eller hvis den ikke tilhører standardformatet for strekkoder til magasinenheder. Kvalitetssikring og fejlretning skal foretages efterfølgende af Bygge- og Flyttesekretariatets personale ved hjælp af udtræk fra Daisy.

Selve pladsregistreringen foregår ved at skyde skuffestregkoden og derefter samtlige magasinenheder og til slut skuffestregkoden igen. Skuffen er nu oprettet i Daisy, og magasinenhederne har fået en midlertidig pladssignatur. Herefter flyttes skuffen til højlageret og sættes op på bærelaget med en højlagertruck. Her bliver skufferne pladsregistreret til bærelaget ved hjælp af PDA'en. De bliver nummeret fra 1 til 6 efter den rækkefølge, de bliver skudt.

Den nye pladsregistreringsform adskiller sig især fra den traditionelle ved, at alle enheder skal tages med i en eventuel omregistrering. Hvis man springer en magasinenhed over og får afsluttet skuffen, er man tvunget til at omskyde alle magasinenheder i skuffen. Metoden øger ganske vist risikoen for nye fejl i forbindelse med omskydningen, men giver dog større sikkerhed i

af

Kvalitetssikring

pladsregistreringen på Kalvebod Brygge

■ Foto: Kasper Bach-Nielsen.

sidste ende, da den rydder op i gamle fejl og forhindrer dobbeltregistreringer til samme plads.

Det nye system betyder, at kvalitetssikring af pladsregistreringen bliver mere kompleks end hidtil. Tidligere bestod kvalitetssikringen næsten udelukkende af en sammenligning mellem de forskellige signaturer, som magasinenhederne fik undervejs i processen. Ved at matche den oprindelige, permanente placering i magasinet med en midlertidig flyttesignatur og den endelige pladsregistrering på den nye lokation, kunne man finde ud af, hvad der i forvejen manglede eller eventuelt var forsvundet undervejs. Dette er stadig den vigtigste funktion, men dertil kommer der en

række fejlsignaturer til stregkoder, der på en eller anden måde er blevet afvist af systemet.

Hvis en magasinenhed f.eks. har fåetsignaturen 06+Omskyd+Skuffer betyder det, at den er blevet sprunget over ved omskydningen af en skuffe. Skuffen skal herefter skydes igen, så magasinenheden får sin korrekte signatur tilbage. Fejlsignaturen bruges bl.a. til at løse problemet med fejllæsning af stregkoder. PDA'en forveksler en gang imellem magasinenhedens stregkode med en anden, der måske står placeret i et helt andet magasin i Statens Arkiver. Problemet opstår ca. 1 gang for hver 50.000 flyttede æsker, så det er ikke specielt omfattende, og det nye system løser det let og elegant. Den fejllæste stregkode er reelt sprunget over ved skydningen af skuffen og

bliver nu eftersøgt, da den stadig er pladsregistreret til fjernmagasinet. Herefter bliver skuffen omskudt, og den stregkode, den blev forvekslet med, men som altså ikke fysisk befinder sig i skuffen, vil automatisk få signaturen 06+Omskyd+Skuffer, hvorefter også den vil blive eftersøgt og registreret tilbage til sin korrekte plads.

Der kan også laves et udtræk over stregkoder, der er forsøgt skudt til en skuffe, men som ikke findes i Daisy. Det vil typisk være stregkoder, der er blevet slettet ved en fejl, men det kan også være eksisterende stregkoder, der er blevet fejllæst til en allerede slettet stregkode eller til en stregkode, der aldrig har eksisteret.

Resultatet er, at hele flytteprocessen kommer til at forme sig som en ekstra kvalitetssikring af databasen: Stregkoder, der ikke skulle have været slettet, dukker op. Stregkoder, der skulle have været slettet, bliver slettet. Magasinenheder, der manglede på hylden, bliver efterlyst og i de fleste tilfælde fundet. I skrivende stund er der flyttet godt 1.700.000 magasinenheder, og der er kun 3 af dem, som Bygge- og Flyttesekretariatet ikke kan gøre rede for.

◆

Skribenten er specialkonsulent ved Bygge- og Flyttesekretariatet, Statens Arkiver.

Evaluering

af et omfattende migreringsprojekt

Alex Thirifays

Evalueringsens formål

Det danske Kulturministerium finansierer i øjeblikket et projekt, der har til formål at etablere en migreringsstrategi for digital bevaring indeholdende konkrete planer for fremtidige migreringer. Projektet benævnes bevaringsplanlægningsprojektet.

Den første del af dette projekt er netop afsluttet, og bestod i en evaluering af Rigsarkivets forrige migreringsprojekt, Format- og Strukturkonverteringsprojektet (FSK).

Formålet med evalueringen er todelt. For det første skal erfaringerne fra FSK-projektet, som nu er systematiserede i en evalueringsrapport, oversættes til engelsk og almengøres, idet der er tale om et unikt projekt, der givetvis har andres interesse.

For det andet skal erfaringerne hjælpe Statens Arkiver ved fremtidige migreringer. Evalueringen udgør hermed et vigtigt element i færdiggørelsen af bevaringsplanlægningsprojektet.

Udarbejdelsen af evalueringsrapporten har taget ét årsværk og er tilgængelig i rapportform her: http://www.sa.dk/content/dk/forskning_og_udvikling/udviklingsprojekter/bevaringsplanlaegningsprojektet

FSK-projektet

Projektet løb fra 2005-2008 og hav-

de til opgave at løfte Rigsarkivets samling af forskelligartet digitalt materiale fra 1960'erne og op til en tidssvarende bevaringsstandard. Hensigten var at reducere omkostningerne til både tilgængeliggørelse og fremtidige migreringer samt at sikre data og datakvalitet.

Enhver arkiveringsversion (*information package*, jf. OAIS) blev analyseret, migreret og overført til bevaringsmedier. Arbejdet blev udført på et eksisterende, fysisk lukket arkivalienetværk for at opfylde krav om sikkerhed og fortrolighed.

Projektet kostede godt 30 årsværk, og de samlede udgifter til indkøb af software, hardware og eksterne ydelser, beløb sig til godt 1 million kroner.

FSK-projektets arkivalier

FSK-projektet migrerede journaler og registre, herunder eksempelvise CPR-registret fra 1968, Undervisningsministeriets Elev-, skole- og klassestatistik fra 1963 og Statskattedirektoratets slutligning fra 1970.

Data og dokumentation fyldte i alt cirka 1,7 TB, bestod af 11.187 filer, lå i knap 200 forskellige strukturer og udgjorde over 2.000 arkiveringsversioner.

De tekniske mål

De overordnede tekniske mål for migreringen var defineret i bevaringsstandard, bekendtgørelse nr. 342 af 11. marts 2004, som krævede:

- Fælles format for datafiler
- Fælles struktur for dokumentation, metadata og dokumenter
- Fælles format for dokumenter (TIFF)

Overordnet migreringsprincip: fuld bevaring og bevaring af autenticitet

Statens Arkiver efterlever et princip om, at der ikke foretages efterkasation af arkivalier. Derfor skulle alle data migreres. Knap halvdelen af disse havde ikke blot gammeldags tegnsæt, men kom tilmed fra ældre databasesystemer. Disse gamle, hierarkiske databasestrukturer skulle migreres til relationel form, hvilket indebar risici for ændring af data. Hovedprincippet måtte dog alligevel nødvendigvis være at sikre autenticiteten ved at ændre så lidt som muligt i data, og dokumentere ændringerne, når de var uomgængelige. Til sidst sørgede man for at gemme originalerne, idet reversibilitet ikke var mulig.

Migreringsværktøjer

Rigsarkivet besluttede tidligt i processen at egenudvikle den centrale migreringsapplikation, idet det vurderedes, at opgaven var for speciel til at outsourcing var forsvarlig og rentabel.

Strukturerne og formaterne på de arkivalier, der var afleveret før 1998, var heterogene, og stillede store krav til migreringsapplikationen, som skulle håndtere dem alle. Applikationen blev derfor ud-

viklet til at have plads til afvigelser og endte med at være så fleksibel, at den kunne processere automatiseret migrering af cirka 87 % af arkivalierne.

Selve migreringen

100 % af de nyere arkivalier (post 1998) og 87 % af de ældre arkivalier blev altså migreret på automatiseret vis. Resten skulle formigreres. Ved formigreringsværktøjer forstås mindre programmer, hvis opgave var at forberede input data til migreringsapplikationens standard input format. Hver formigrering blev afviklet med et program udarbejdet specielt til det konkrete formål. Der blev i alt udviklet og tilrettet 175 programmer til de i alt 167 arkivalier, som blev formigreret.

Resultater

Projektets hovedmål blev nået, idet samtlige arkivalier blev migreret, undtagen Rigsarkivets filmsamling.

Målet om at gøre fremtidige migreringer lettere blev ligeledes nået, men en fuldautomatisk migrering af samlingen er endnu ikke mulig: Mange arkivalier i antal, men ikke i datamængde, afveg nemlig fra deres oprindelige bevaringsstandard inden FSK-projektet migrerede dem. Dette betød, at nogle af disse arkivalier også kom til at afvige fra bevaringsstandarden efter migreringen, idet man prioriterede at bibeholde de autentiske data frem for at tilpasse dem og angive, hvorledes man havde tilpasset dem.

Konklusioner

Evaluators overordnede konklusion er, at FSK-projektet, som er et projekt uden fortilfælde, var af meget høj kvalitet, både hvad angår planlægning, udførelse og produkt.

De vigtigste konklusioner er:

- *Budgettet i FSK-projektet blev i hovedtræk overholdt.* Budgettet var reelt en bevilling, som skulle overholdes. Der er flere eksempler på, at budgettet blev overholdt på bekostning af andre

forhold, såsom produktkvalitet, ydeevne og omfanget af migrerede arkivalier.

- *Outsourcing af opgaver betyder ikke friholdelse af udgifter til interne aktiviteter relateret til opgaven.* Den interne underopgave, der vedrørte skanningsforberedelse, udgjorde således størstedelen (55 %) af omkostningen til skanning af dokumentation, som var outsourcet.
- *Bevaringspolitisk princip koster dyrt, men redder kulturarv.* Statens Arkiver efterlever som nævnt princippet om, at der normalt aldrig foretages efterkassation. Derfor risikerer et stort forbrug af ressourcer til bevaring af et fåtal af nedbrudte eller fejlbehæftede arkivalier at kompromittere flertallet af arkivaliernes kvalitetsniveau. Som eksempel kan nævnes, at det tog godt 70 gange længere tid at migrere et ældre, ikke standardiseret arkivalie, end et nyere, standardiseret arkivalie.
- *Standardisering af data og værktøjer er en forudsætning for, at digital bevaring bliver økonomisk forsvarlig, fordi kompleksitet og afvigelser er svære at håndtere.* F.eks. repræsenterede udviklingen af de værktøjer, som skulle håndtere de ældre arkivalier, godt 80 % af udgifterne til den samlede systemudvikling.
- *Utilstrækkelige forundersøgelser i projektforsløbet minder om det effektiviserings- og besparelspotentiale, de kan indeholde.* F.eks. blev magnetbåndenes tilstand allerede undersøgt omkring 1995 via stikprøve og fundet tilfredsstillende, hvad den sandsynligvis ikke var. En mediemigrering blev derfor først iværksat 10 år efter med høje omkostninger til følge.
- *Den tekniske infrastruktur led under en række mangler og sene beslutninger.* F.eks. manglede

hardware kraft. Migreringen af arkivalier kunne have været foretaget meget hurtigere, og selvom en sen beslutning om indkøb af nyt maskinel hjælp med at overholde tidsplanen, blev det tabte ikke indhentet.

- *Fokus på metode og dagligdag er alfa og omega*
 - *Effektiv videnspolitik højner kvaliteten.* FSK-projektet skabte gunstige rammer for vidensdeling via dynamiske dokumentsamlinger og online tilgang til relevant information.
 - *Opretholdt omhu.* En stor udfordring var de meget rutineprægede, manuelle og ressourcekrævende opgaver (over 6.000 timer), som nemt kunne resultere i spildtid og fejl. Vidnesbyrd fra projektmedarbejdere samt de data, der kan kontrolleres maskinelt, peger på at arbejdet blev udført omhyggeligt.

Fremtiden

Anden etape af bevaringsplanlægningsprojektet går ud på at udarbejde en migreringsstrategi og præliminær plan for fremtidige migreringer. Til dette formål skal der fremstilles en komplet, detaljeret og præcis tilstandsrapport over den digitale samling, således at denne konkrete viden kan udgøre grundlaget for den resterende del af projektet, hvis deadline er den 31. december 2012.

Skribenten er arkivar ved Rigsarkivet, København.

Statslige arkiver

**Bente Jensen og
Charlotte S.H. Jensen**

De statslige arkiver i Norden er ikke synlige i de sociale medier i dag. Andre steder i verden er der stadig flere eksempler på, at statslige arkiver har tilbud på sociale platforme. Det samme gælder andre nordiske arkivinstitutioner, som er dele af den offentlige forvaltning.

Et eksempel på et statsligt arkiv med en meget aktiv social profil er National Archives i England (TNA), der anvender sociale medier og en dialogisk tilgangsvinkel i mange sammenhænge. Arkivet driver både egne dialogiske steder som fx YourArchives. Your Archives er en wiki, hvor brugerne kan dele deres viden om britisk historie baseret på arkiver. Man kan også fremhæve et relativt nystartede "labs"-område, hvor der præsenteres nye ideer og beta-versioner af nye tjenester fx en historisk "foto-finder" og nye søgefaciliteter. TNA er også aktivt til stede på tredjeparts platforme: Twitter, YouTube, Flickr og Facebook. På fotodelingssiden Flickr er arkivet en del af "the Commons" (med fotos af arkivalier)- ligesom bl.a. Library of Congress, National Library of Scotland og det hollandske Nationaalarchief og ca. 40 andre offentlige samlinger også deltager. Commons lanceres under sloganet: "Your opportunity to contribute to

describing the world's public photo collections".

Også U.S. National Archives, NARA, præsenterer en lang række muligheder for engagement på netværkssteder, som Facebook, Flickr og YouTube. NARA lancerede sidste år ligeledes bloggen Our Archives, hvor især forskere i arkivmateriale og personale kan udveksle ideer. I forbindelse med arkivets 75 års jubilæum 2009 introduceredes siden Your Stories (fra arkivet), hvor brugerne som en del af fejringen kunne dele deres arkivhistorier.

Både NARA og TNA er også på de mobile medier med Apps til smartphones, NARA med "Today's Document", som også findes på fx Twitter og Facebook, og TNA med en udstilling.

Den amerikanske rigsarkivar, David Ferriero har endvidere valgt at have en stærk personlig profil og både blogger og twitter personligt.

Ofte ses sociale platforme primært som et redskab til formidling, men netop NARA har i januar 2011 givet et eksempel på, hvordan disse kan anvendes i forbindelse med krisekommunikation. Baggrunden var meget alvorlig, idet et relativt nyfundet, ikonisk dokument viste sig at være forfalsket. En arkivbruger havde ændret årstal på et dokument, således at dette fremstod som Abraham Lincolns sidste embedshandling, inden han blev myrdet. NARA valgte en temmelig offensiv måde at kommunikere hændelsen på: Pressemeddelelse på egen website, mulighed for at downloade (og frit bruge) højt opblæste fotos af dokumentet, flere omtaler på NARA's Facebook-side, en film på YouTube som har opnået over 11.000 views og en online-chat med Ferriero på avisen *Washington Post*. Gennem den åbne tilgang til den meget ubehagelige sag og gennem brugen af bl.a. sociale medier fik Ferriero og National Archives ikke blot forklaret forløb og sammenhænge i den aktuelle sag. Arkivet fik også formidlet en hel del om den lige adgang til brug af kulturarven og om arkivers rolle i et demokratisk samfund.

Blandt nordiske kulturarvsinstitutioner er det, så vidt vi ved, kun Historiska Museet i Stockholm, som har en leder, der engagerer sig personligt på sociale medier. Interessante former, som bygger på én af grundpillerne i sociale netværk:

og sociale medier

Kontakt og dialog mellem individer. Et andet best practise eksempel, som kan fremdrages, er det australske nationalarkiv, der anvender Facebook som reel, dialogisk platform ved at lade brugerne opslå deres eget materiale. De engelske og amerikanske nationale arkiver er især fremhævet her, men det hollandske Nationaal Archief er ligeledes præsent på sociale medier som Flickr, Facebook, YouTube.

Selvom nordiske statslige arkiver er vanskelige at finde på sociale platforme, gælder det ikke alle offentlige arkiver. Flere stadsarkiver er aktive og fx havde ca. halvdelen af de danske kommuner i oktober 2010 en tilstedeværelse i sociale netværk. Deres engagement er øget gennem det seneste år, og de adspurgte forventede at anvende mere tid på medier, der tillader to-vejs kommunikation, ifølge en undersøgelse i 2010 (<http://www.kl.dk/Artikler/76507/2010/10/Kommuner-rykker-pa-Facebook/>). I Norden deltager fx Stockholm Stadsarkiv, Malmö Stadsarkiv, Oslo Byarkiv, Aalborg Stadsarkiv, Frederikshavn Stadsarkiv, Frederiksberg Stadsarkiv, Silkeborg Arkiv, Slagelse Arkiverne, Historisk Arkiv Hjørring på diverse sociale medier (En liste over bl.a. arkiver med sociale tilstedeværelser i sommer 2010 kan ses på http://www.nckultur.org/attachments/article/168/KulturarvogsocialemedieriNorden_final.pdf). I Aalborg eksperimenterer stadsarkivet

med en Facebook side særligt for unge og er endvidere gået ind i et samarbejde med kommunens tekniske forvaltning om borgerinvolvement gennem sociale medier via brug af kulturarven.

I Sverige anvender næsten hver anden myndighed sociale medier. Et konkret eksempel på en meget kommunikerende, offentlig institution er fx Katrineholms Kommune i Sverige. En undersøgelse, som blev gennemført af e-delegationen i sommeren 2010 angav, at myndigheder især anvendte Facebook (30 %), Twitter (20 %), YouTube (18 %) og blogs (18 %). E-delegationen anbefaler de svenske myndigheder at anvende sociale medier ud fra et ønske om at dialog, delagtighed og samarbejde.

I både Sverige og Norge er der endvidere udarbejdet vejledning og hjælp til forvaltningsinstitutioner, som ønsker at anvende sociale medier. Et interessant, og måske lidt uventet, norsk råd er, at lade være med at vente med at udforske området, til der foreligger en klar strategi. Baggrunden for denne anbefaling er et argument om, at det er væsentligt at lære undervejs. Derfor kan en gradvis tilnærmelse til området give et nødvendigt rum for at prøve, gøre erfaringer og lære af sine fejl.

Pointen i brugen af disse medier er netop at lære af erfaringerne.

Som offentlig institution afgiver man kontrol, når man indgår i en lige dialog med brugerne. Det er sværere at forudse, hvad sker, når der indgår flere parter. Men erfaringerne for de arkiver, der har valgt at gå i dialog med brugerne/borgerne/offentligheden gennem sociale medier, er positiv. De fleste arkiver udvider deres engagement, ud fra devisen om, at arkivet må være dér, hvor brugerne er. Brugere i dag forventer i stigende grad dialogisk nærvær som supplement til de informationstunge websites og databaser. De to former kan fint supplere hinanden.

Charlotte S.H. Jensen er webredaktør på Nationalmuseet; Bente Jensen er arkivar ved Aalborg Stadsarkiv.

István Keckskeméti

Digitaliseringen av Arkivverkets material har framskridit betydligt i Riksarkivet i både kvantitativt och kvalitativt hänseende under de två senaste åren. År 2009 beviljade Undervisningsministeriet 1 550 000 euro och i 2010 2 070 000 som extraordinarie anslag för digitalisering, skydd och främjande av tillgången till material. Inom ramen för en forcerad tidtabell har projektet inneburit digitalisering av inmot 10 miljoner dokumentfiler, i huvudsak från mikrofilm, samt bättre möjligheter att förvara originalmaterialet och bättre tillgång till material. Materialet i Arkivverkets digitalarkiv har därmed s.g.s. tiodubblats på två år.

Bägge projekten har mycket

långt gått ut på att dra lärdom och inhämta kunskap. De skulle i och för sig inte ha kunnat genomföras utan egna färdigheter och redan befintlig yrkesskicklighet. Såväl det första som det andra projektet har gett värdefull tilläggs erfarenhet och har också gjort det möjligt att utveckla verksamhetsprocesserna, infrastrukturen och skapa nytt kunskande. Slutrapporten från 2009 års digitaliseringsprojekt finner man på <http://www.arkisto.fi/digitointihanke> (tyvärr bara på finska).

Det första projektet gav, utöver en mängd material i digital form, också en klar uppfattning om den mängd arbete som en slutförd digitaliseringsprocess kräver. Ett digitaliseringsprojekt går verkligen inte bara ut på skanning, eftersom det material som skall digitaliseras bör genomgå en förberedande process.

Olika typer av material och helheter kräver olika slag av förberedelser, t.ex. ordnande, förtecknande, inmatning av referensdata i arkivdatabasen (inklusive granskning och komplettering), konservering och skydd. Granskningen och kompletteringen av referensdata i arkivdatabasen VAKKA visade sig sålunda vara särskilt arbetsdryg för det mikrofilmade materialets del. En mer noggrann indexering av arkivenheter som omfattar ett stort antal sidor och upprättandet av register underlättar användningen av materialet. 2010 års projekt försökte t.ex. finna nya datatekniska metoder, som skulle påskynda och delvis automatisera både inmatningen av referensdata i arkivdatabasen och indexeringen på mer detaljerad nivå än arkivenhetsdito.

Utöver digitaliseringen av kar-

■ Projektanställda Maria Sipola auditerar (bildbehandlar) digitaliserade mikrofilmer.

■ Projektanställda Maria Arponen vid en skanner av Zeuschels fabrikat.

Digitalisering

av kulturarv i dokumentform

tor och ritningar omfattar det pågående projektet även digitaliseringen av det äldre kyrkboksmaterial som mormonkyrkan lät filma på 1940- och 1950-talet, ca 5,5 miljoner filer (se NA 2/2010). Det är ett material som är i mycket flitigt bruk. Digitaliseringen av de äldsta kyrkböckerna kompletterar den digitalisering av kyrkböckerna från de avträdde områdena i Karelen som redan skett och ansluter sig till Arkivverkets, Kyrkostyrelsens, ortodoxa kyrkostyrelsens och befolkningsregistercentralens gemensamma strävan att få samtliga befolkningsregisterhandlingar överförda i digitalt format.

Projektet år 2010 slutförde digitaliseringen av flera viktiga kart- och ritningssamlingar, t.ex. de kartor som Senaten på 1840-talet lät rita över socknarna i Finland. De s.k. renovationerna (storskifteskartorna

med bilagor) används mycket flitigt i Riksarkivets forskarsal, och utgör med sina 750 000 kartblad och förrättningsprotokoll Arkivverkets mest omfattande kartsamling. Ett så digert material har inte hittills blivit inmatat i arkivdatabasen VAKKA. Inom ramen för projektet överfördes referensdata från handskrivna förteckningar via en Exceltabell som massinmatning i databasen. Detta sätt att gå till väga var betydligt snabbare än traditionella dito. VAKKA fungerar som referensdatabas för Digitalarkivet, och inmatningen är en förutsättning för att det digitaliserade materialet skall kunna fogas till Digitalarkivet och därefter vara tillgängligt. Enligt planerna skulle ca 20 000 – 50 000 renovationskartor digitaliseras år 2010 varefter arbetet fortsätter under de kommande åren. Arkivverkets webbplats innehåller

uppdaterad information om digitaliseringens framskridande.

Inom ramen för projektet pilotutvecklas nya och snabbare sätt att mata in referensdata i VAKKA och indexera på mer detaljerad nivå än arkivenhetsdito. Särskilt indexeringen av mer omfattande arkivenheter och utarbetandet av register underlättar i hög grad användningen av det digitala materialet. Även om kunden i forskarsalen måste bläddra i en tjock arkivenhet för att hitta de uppgifter han/hon behöver tycks det vara mer motbjudande att bläddra i det digitala materialet.

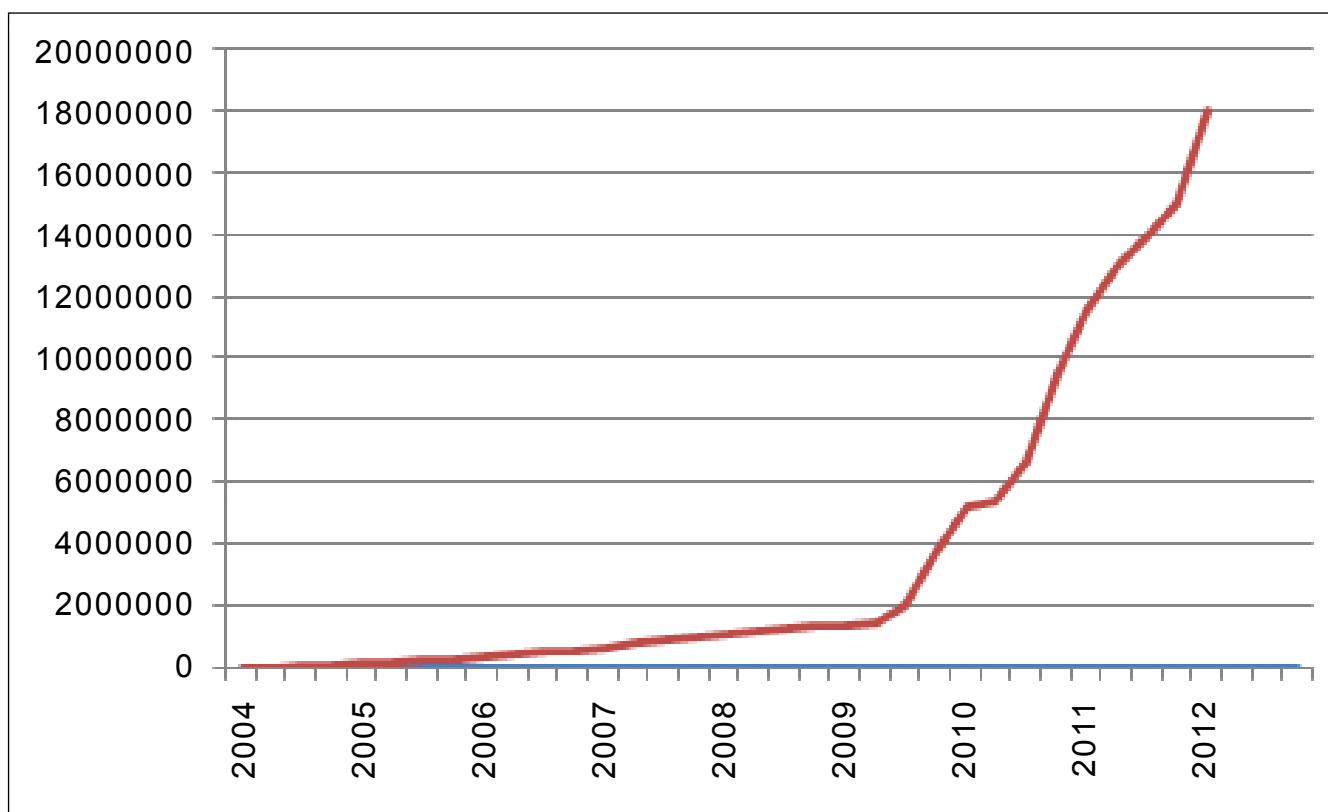
Inom den avdelning av projektet som ägnat sig åt massdigitalisering har man försökt utveckla helt nya digitaliseringsprocesser för massdigitalisering av handlingar i A4-format, optisk avläsning av indexuppgifter och innehåll samt lagring i digital

■ Konservator Erika Tiainen.

■ Även konservator Kaisa Valve har medverkat i digitaliseringsprojektet.

■ Digitaliseringsprocessen vid Arkivverket från år 2004 till år 2010, då antalet filer i Digitalarkivet kom att överskrida 10 miljoner. Digitalarkivet inrättades år 2004. Då digitaliseringsprojektet inleddes i maj 2009 var antalet filer 1,5 miljoner. Det har ökat dramatiskt under projektets lopp: 2 miljoner i oktober 2009, 3 miljoner 14.12.2009, 4 miljoner i slutet av januari 2010 och 5 miljoner 15.3.2010. I juni 2010 omfattade Digitalarkivet 5,3 miljoner filer och då inmatningen av samtliga material slutförts i januari/februari 2011 ökar det till ca 11 miljoner. De angivna uppgifterna för år 2011 bör ses som en prognos.

form och på mikrofilm. Avsikten är att utveckla en helt ny parallell process utöver den nuvarande.

Inom 2010 års projekt har fokus också legat på utvecklingen av webbtjänster, bl.a. genom skapande av informationsmiljöer om digitalt material. Digitalarkivets (<http://digi.narc.fi/digi>) användargränssnitt har genomgått en modernisering och funktionaliteterna har under den gångna sommaren utvecklats. Kunden kan t.ex. ladda ner bilder med hög resolution i sin egen hemdator, ifall det rör sig om fritt tillgängligt material. Projektet har kunnat satsa ca 65 motiverade, skickliga ungdomar.

Varför uttryckligen digitalisera mikrofilmer som har god hållbarhet och kan användas på flera håll i form av kopior?, har en och annan undrat. Svaret finner man i Arkivverkets strategiska målsättning att utveckla webbtjänsterna och tillgån-

gen till material via webben. Under de närmaste åren ämnar Arkivverket digitalisera allt det betydelsefulla material som blivit mikrofilm. Det är av stor vikt vid utvecklingen av webbtjänsterna – digitalisering av mikrofilmer ger snabb och billig tillgång till helheter som är av intresse för kunderna. Den avtagande och rentav upphörande användningen av mikrofilmer påverkar också forskarsalsfunktionerna och nyttjandet av utrymmena i salarna, på ett avgörande sätt. Avsikten är naturligtvis inte att avstå från lagerfilmerna. Mikrofilmernas betydelse för förvaringen av information upphör inte i samband med digitaliseringen.

Digitaliseringens fördelar inom kund- och webbtjänsterna och i form av förbättrad tillgänglighet är obestridliga. På sina håll har man antagit att digitaliseringen leder till färre kundbesök, men för egen del tror jag att den förbättrade tillgången

till allehanda material engagerar nya kundkategorier. Det är möjligt att Arkivverket når nya kunder, och att behovet av forskarservice i salarna kommer att öka.

Indirekt leder digitaliseringen även till bättre förvaring, eftersom originalmaterialet konserveras och förses med bättre skydd i samband med digitaliseringen. Efter digitaliseringen förvaras materialet i så gynnsamma förhållanden som möjligt och är inte längre i kontinuerligt bruk. Originalmaterialet kan efter digitaliseringen t.ex. förflyttas från de kostsamma utrymmena i centrum av Helsingfors till mer fördelaktiga sådana med bättre klimatförhållanden.

Skribenten är chef för Riksarkivets arkivtekniska enhet och har lett digitaliseringsprojekten år 2009 och 2010.

Vetenskapens natt

i Riksarkivet

Christina Forssell

Riksarkivet firade Vetenskapens natt den 13 januari. Evenemanget ordnas vartannat år i Helsingfors i samband med Vetenskapsdagarna som denna gång inföll 12-16.1. Temat för i år var "Vardagens under". I evenemanget deltog ett flertal institutioner såsom arkiv, bibliotek, museer, gallerier och restauranger, främst i stadsdelen Kronohagen.

Riksarkivet hade öppet hus mellan kl. 18 och 22.30 med ett digert program. På programmet stod bl.a. en föreläsningsserie med föredrag kring ämnet vardagen av professor Matti Klinge, författaren Anna Kortelainen och docenterna Jukka Kortti och Kai Häggman.

Vardagens arkivarbete presenterades i några tjänsterum, där besökarna kunde bekanta sig med bl.a. gallring, förteckning, arkivdatabaser, privatarkivfrågor etc. Det elektroniska beställningssystemet Astia, som kommer att tas i bruk nästa år presenterades skilt i Riksarkivets gamla forskarsal.

Under de guideade rundvandringarna fick deltagarna bekanta sig med forskarsalarna och andra allmänna utrymmen, ett kartmagasin, där man tagit fram kartor och ritningar i original samt med konserveringsverksamheten. En utställning presenterade aspekter av kvinnlig och manlig vardag under 1800- och 1900-talet.

Boktorget med inhemsk och utländsk vetenskaplig litteratur till billiga priser drog som vanligt en hel del folk.

I caféet serverades både salta och söta läckerheter och underhållningen sköttes av en jazztrio från Sibelius-gymnasiet.

Speciellt föreläsningsserien och rundvandringarna var populära. Nya forskarsalen, där föreläsningarna hölls var som bäst fylld till brä-

den med uppskattningsvis närmare 200 åhörare. I gruppguidningarna deltog upp till 40 personer per grupp. Sammanlagt beräknas mellan 400 och 500 personer ha besökt Riksarkivet under kvällen.

Skribenten är överinspektör vid Riksarkivet.

Med Portti-tjänsterna tar Arkivverket sina första steg mot Arkiv 2.0

Jaana Kilkki

Med digitaliseringen av arkiv och tillhandahållandet av material i digital form via webben förändras den vedertagna informationsservice som arkiven hittills tillhandhållit i grund. I forskarsalsservice av traditionellt snitt har varje kund beretts tillfälle till personlig handledning utgående från individuella behov. Att använda arkivmaterial har ansetts kräva specialfärdigheter, och jourhavande tjänsteman i forskarbetjänningen har haft en central roll som garant för att kunden är medveten om det använda materialets speciella karaktär och dess betydelser inom ramen för en given kontext och struktur. Det faktum att informationsservicen varit bunden till ett fysiskt utrymme har i väsentlig grad bidragit till att kunden blivit medveten om informationens karaktär; jourhavande tjänsteman har mycket riktigt i egenskap av länk mellan kund och material blivit kallad portvakt. Han (eller hon) öppnar porten till arkivens värld. Då arkivmaterialet läggs ut på webben är varken denna betydelsebärande fysiska verksamhetsmiljö eller den handledning och hjälp med att uttyda som jourhavande kunnat erbjuda delar av informationsservicen.

Digitala Portti-sökvägar och -miljöer

Vid uppbyggandet av Arkivverkets webbtjänster har man utgått ifrån att kunden också i de virtuella forskar-

salarna behöver handledning och uttolkning av arkivprofessionella begrepp. Kunden lämnas inte ensam i arkivens förunderliga värld: det finns fortsättningsvis en port som han/hon kan öppna och som berättar hur material kan sökas och användas samt förklarar vad för slags material han/hon hittat på webben. Den webbtjänst som skall tillfredsställa dessa behov har följaktligen fått namnet Portti [sv. Porten], kort och gott (<http://wiki.narc.fi/portti/index.php?w=sv>). Syftet med Portti är att erbjuda kunden tematiska sökvägar till material i digital form eller pappersformat i arkivverket eller någon annan institution, och till register över materialet i fråga. Portti kommer också att inlemmas i Arkivverkets interaktiva lärmiljö och kundmiljö. Lärmiljön är avsedd att vara ett redskap för skolundervisning i historia, medan kundmiljön är ett virtuellt arbetsutrymme där Arkivverkets kunder också kan delta i t.ex. indexeringen av material.

Portti innehåller än så länge endast informationsmiljöer, vilka i sin tur består av sammanlänkade temabaserade miljöer och materialbaserade dito som genom ytterligare länkar bildar ett nätverk. I materialmiljöerna beskrivs materialet så att kunden får klart för sig vad slags material det är fråga om, hurudan information det innehåller och hur registren till materialet kan användas samt hur man får tag på materialet med hjälp av dessa register. Tema-

miljöer kan skapas kring teman av olika slag: en historisk händelse (t.ex. kriget 1918), ett fenomen (t.ex. migration) eller ett myndighetsuppdrag (t.ex. beskattning) etc. En materialmiljö kan länkas till flera olika teman och på motsvarande sätt kan en temamiljö länkas till flera materialdito. Portti-nätverket konsolideras således i den takt som nya teman och materialmiljöer tillkommer.

Portti innehåller för närvarande ca 100 informationsmiljöer där de månatliga besöken passerade 5000-strecket i januari 2011. Målet för år 2011 är 16 nya temamiljöer och 53 materialmiljöer. Därefter borde handledning finnas att få beträffande alla centrala materialkategorier i Arkivverket (både beträffande tillgång till och användning av materialet i fråga) på såväl finska som svenska och som webbtjänst.

Portti-tjänsterna en del av Arkiv 2.0

Att den traditionella informationsservicen som är bunden till en fysisk arkivinstitution omvandlas till service på webben har t.o.m. uppfattats som ett paradigmskifte för arkiven. Det nya paradigmet kallas Arkiv 2.0 vilket förstås syftar på de Web 2.0-teknologier (sociala eller interaktiva media) som utgör en grundval för servicen, men 2.0 är snarare en fråga om ny ideologi (där förhållandet mellan serviceproducent och -konsument förändras) än om teknologi. I enlighet med

den grundläggande utgångspunkten för sociala media handlar det om tjänster, där användarna genom sitt beteende och genom det innehåll de producerar på ett viktigt sätt bidrar till produktionen av tjänster; ibland är det t.o.m. så att tjänsten (helt och hållet) bygger på innehåll som producerats av nyttjarna. Arkiv 2.0-tänkandet innebär att arkiven inte längre ser sig som onnipotenta auktoriteter beträffande allt det material de förvarar; kunderna anses i stället besitta jämbördig och ibland överlägsen sakkunskap, och produktionen av tjänster sker i samarbete med dem.

Enligt den traditionella modellen producerar arkivet sina webbtjänster jämte innehåll ur arkivmässig synvinkel för anonyma kunder, för att användas på samma sätt som då kunderna söker och använder material i fysisk forskarsalsmiljö. Arkiv 2.0-modellen involverar kunderna redan i det skede då tjänsterna planeras och/eller så ges de möjligheter att delta i produktionen av tjänsterna på ett sätt som skapar mervärde för såväl arkivet som kunden. Eftersom syftet med kundens deltagande är att tillföra bägge parter mervärde utgår Arkiv 2.0-konceptet inte ifrån att kunderna skall t.ex. läras att indexera och beskriva material enligt arkivmässiga principer; de bereds i stället en möjlighet att utgående från sitt nyttjarperspektiv producera information som underlättar sökning av material. Det är inte

överhuvudtaget ändamålsenligt att producera tjänster av Arkiv 2.0-typ för anonyma kunder; de produceras tillsammans med en grupp av användare som är insatta i något visst material och därmed förknippad tematik.

Kundmedverkan av stor betydelse

Att kunderna deltar i produktionen av innehåll är utmärkande för Portti-tjänsten. Miljöerna planeras i samråd med användarna och de bearbetas och korrigeras på basis av feedback från användarna, vilka bereds möjlighet att själv få delta i författandet av informationsmiljöer. Arkiverket ämnar i enlighet med Arkiv 2.0-idelogin inte på egen hand skapa någon "färdig", på förhand utstakad Portti-tjänst, som sedan skulle ställas till kundernas förfogande. Portti är snarare en produktidé, vilken i samarbete med nuvarande och kommande användare, med gemensamma insatser, förvandlas till en tjänst som motsvarar deras behov. Personhistoriska tema- och materialmiljöer har planerats och producerats i samarbete med släktforskar- och forskarsamfundet, och på motsva-

rande sätt kommer såväl lärare som läroanstalter att inbjudas att delta i skapandet och planeringen av ovan nämnda lärmiljö.

Partnerskapet med något samfund kan också följa en modell där Arkiverket digitaliserar en materialhelhet som är av betydelse för samfundet i fråga, som indexerar materialet samt förser det med informationsmiljö (se t.ex. NA 2/2010, s. 90).

Skribenten är utvecklingsdirektör vid Riksarkivet.

Reorganisering av n

och beslut

Niko Mäkinen

Finska arkivverket har i sin strategi till år 2015 uppmärksammat hanteringen av arkivutrymmen, med särskild hänsyn till kostnadseffektiviteten, ändamålsenligheten och användarlogistiken. Under de

närmaste årtiondena förväntas leveranserna av myndighetshandlingar till Arkivverket kraftigt öka, av flera skäl: Myndigheterna måste i allt högre inrikta sig på kärnfunktioner, behovet av äldre pappershandlingar minskar vid skötseln av myndighetsfunktioner och Arkivverket har gått in för en aktivare roll vid förberedandet och verkställandet av materialleveranser. Och då det relativt jämna inflödet av privatarkiv också tycks fortsätta är behovet av mer arkivutrymme ofrånkomligt.

Riksarkivet har vidtagit åtgärder för att effektivisera användningen av tillgängliga arkivutrymmen. Handlingarna skall placeras på ett mer ändamålsenligt sätt med tanke på indelningen i arkivdistrikt. Riksarkivet överförde i slutet av år 2010 sammanlagt ca 6,4 hyllkilometer myndighetshandlingar till Tavastehus landsarkiv, under ca 6 veckor i enlighet med en noggrant utarbetad plan. I år ämnar man överföra ytterligare drygt 2 kilometer handlingar.

Genom överföringarna till Tavastehus bereder sig Arkivverket på förändringar i verksamhetsmiljön för Riksarkivets informationsservice. Det mest använda materialet vid Riksarkivets enhet i Sörnäs (f.d. Krigsarkivet) kommer att flyttas till

enheten vid Fredsgatan (huvudbyggnaden), vilket gör det möjligt att koncentrera läsesalsfunktionerna till sistnämnda enhet fr.o.m. år 2012. Forskarservicen vid enheten vid Regeringsgatan fortsätter som förut.

Valet av material för överföring till Tavastehus landsarkiv sker på basis av handlingarnas regionala förankring och nyttjandegrad i forskarsalarna. Material från flera myndigheter som verkat i Nyland och östra Nyland har redan länge förvarats i Tavastehus landsarkiv, och följaktligen försökte man även nu finna materialhelheter i Riksarkivet från samma område och samma organisationer. Bland det överförda materialet finns länsräkenskaperna från Nylands län, de renskrivna domböckerna från tingsrätter, kämnerrätter, magistrater och rådstugurätter i Nyland, arkiv efter länsläkaren i Nylands län och lantmäterikontoret i Nylands län samt centralvalnämnden i Nylands valdistrikt m.m. Till det överförda materialet hör även skattedeklarationerna från skattebyrån i Helsingfors och handlingarna i Statistikcentralens arkiv angående produktion av statistik och folkräkningar.

Riksarkivets interna överföringar av material till Tavastehus landsarkiv påverkar inte i nämnvärd grad tillgången på utrymme för framtida arkivöverföringar till Riksarkivet. Det ökande behovet av hyllutrymme för framtida leveranser kommer att tillgodoses genom ett regionalt cen-

■ Klyftan mellan magasin och tjänsterum i Tavastehus landsarkivs nya byggnad öppnar hisnande perspektiv.

Foto: Mervi Lampi.

Material i Riksarkivet

i frågan om Arkivverkets centralarkiv

■ Arkivöverföringen från Riksarkivet till Tavastehus landsarkiv sköttes raskt och professionellt av en välrenommerad spe-
ditör.

Foto: Mervi Lampi.

steriet att ett regionalt centralarkiv skulle inrättas, inledningsvis med en hyllkapacitet på 50 hyllkilometer. Enligt ett principbeslut i december 2010 vid Undervisnings- och kulturministeriet kan de nya utrymmena tas i bruk vid årsskiftet 2017/2018.

Skribenten är överinspektör vid Riksarkivet i Helsingfors.

tralarkiv, inte genom tilläggsutrymmen i anslutning till Riksarkivet eller de nuvarande landsarkiven. På uppdrag av Undervisningsministeriet i början av år 2010 har utredningsmannen Erkki Aho avgett en rapport om behovet att inrätta ett centralarkiv för Arkivverket och om övriga utrymmesarrangemang vid Arkivverket (Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2010:2. Se även Nordisk Arkivnyt 1/2010). På basis av Ahos utredning har Arkivverket föreslagit för Undervisningsmini-

■ Volymer på väg sedda ur ett mer ovanligt perspektiv. Foto: Mervi Lampi.

Foto: Mervi Lampi.

Forskning og holdninger til forskning

Inge Manfred Bjørlin

Den norske Arkivarforeningen arrangerte sitt årlige høstseminar 4. november 2010 med temaet "Forskning og holdninger til forskning". Seminaret hadde ca. 50 deltakere, og ble arrangert på Riksarkivet.

Seminaret tok utgangspunkt i en kartlegging Arkivarforeningen gjennomførte blant sine medlemmer første halvår 2010 om forskning og holdninger til forskning. Seminardagen åpnet med en presentasjon av kartleggingen og noen hovedresultater fra denne ved Torkel Thime, førstearkivar ved Statsarkivet i Stavanger og styremedlem i Arkivarforeningen. Deretter fulgte to innlegg fra seniorrådgiver Ellen Røsjo ved Oslo byarkiv og fylkesarkivar Karianne Schmidt Vindenes ved Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane, som begge tok for seg "Forskning og holdning til forskning – Utfordringer sett fra institusjonenes side". Etter dette holdt førstearkivar Kåre Olsen fra Riksarkivet innlegget "Forskning og holdninger til forskning – Utfordringer sett fra en arkivars side". Helt til slutt var det en paneldebatt over temaet der deltakerne var riksarkivar Ivar Fonnes, avdelingsdirektør i ABM-utvikling Bjørn Bering og direktør ved Aust-Agder kulturhistoriske senter Kjell-Olav Masdalen. Ordstyrer for debat-

ten var førstearkivar Ole Kolsrud fra Riksarkivet.

Bakgrunn

Arkivarforeningens høstseminar 2008 var viet forskning innenfor arkivsektoren. Det kom klart til uttrykk at dette temaet burde styret i Arkivarforeningen arbeide videre med og ta opp på et senere seminar. På styremøte den 19. januar 2009 ble det bestemt at Arkivarforeningen skulle foreta en spørreundersøkelse blant sine medlemmer angående forskning og holdninger til forskning. Undersøkelsen skulle munne ut i en rapport som liknet på Museumsforbundets "Tiltaksplan for forskning" eller en forskningsplan for arkiv som skulle distribueres til medlemmene og eventuelt til arbeidsgivere. Hensikten var å skaffe kunnskap om forskning innenfor arkivsektoren og gjennom det å bidra til en debatt om temaet, samtidig som slik kunnskap kan danne basis for tiltak som styrker norsk forskning innenfor arkivsektoren.

Spørreundersøkelsen ble gjennomført april 2010 og ble besvart av 96 av Arkivarforeningens 157 medlemmer. Fem av skjemaene var blanke, slik at det reelt ble gitt 91 svar på undersøkelsen, som tilsvarer 58 prosent av medlemmene. Senere viste det seg at spørsmålene om årsaker til at det ikke ble forsket, var uteglemt. Det ble derfor gjennomført en tilleggsundersøkelse i

begynnelsen av oktober. Her svarte 70 medlemmer, noe som tilsvarer 45 prosent av medlemmene.

Vitenskapelig tilsatte (arkivarer) i Arkivverket har rett til å forske i 1/7 av sin arbeidstid, forutsatt at de har vært ansatt i 2 år og har gjennomgått et lesepensum. Dette er en rettighet som har eksistert lenge. Mange som har forskningsrett benytter denne likevel ikke, og blant de som bruker retten, dominerer historiefaglige arbeidere.

Vi vet lite om årsakene til at forskningsaktivitetene er beskjedne, og vi vet veldig lite om hva slags forskning som skjer utenfor Arkivverket. Arkivmiljøet er etter hvert blitt ganske stort. Det dekker kommunale/fylkeskommunale arkivinstitusjoner, interkommunale arkiv, museer og bibliotek, universitet og høyskoler samt en rekke arkivskapere. Innenfor alle disse virksomhetene har vi tilsatte med vitenskapelig kompetanse.

Arkivfaget har en relativt kort tradisjon som akademisk fag i Norge. De siste årene har vi imidlertid fått flere studietilbud innenfor dette faget, både på Universitetet i Oslo, Høgskolen i Oslo og på Lillehammer. Dessuten har Arkivakademiet i mange år hatt et studietilbud på høgskolenivå innenfor arkiv. Det er likevel mye som tyder på at systematisk forskning innenfor dette faget er svak.

Vi vet med andre ord lite om i hvilken grad det forskes innenfor arkivsektoren og hva det eventuelt

forskes på. Og vi vet enda mindre om hvilke holdninger både ansatte og ledelse innenfor arkivsektoren har til forskning blant egne ansatte og hva som skal til for å bedre både omfang og kvalitet på den forskning som måtte pågå. Undersøkelsen blant Arkivarforeningens medlemmer bidrar til noen svar.

Foredragene

Foredragsholderne som holdt innlegg etter Thimes gjennomgang hadde på forhånd fått tilsendt resultatene fra undersøkelsen og kunne bruke disse som utgangspunkt for sine innlegg. Seniorrådgiver Ellen Røsjø fra Oslo byarkiv så forskningen ut fra LLP-miljøet (Landslaget for Lokal- og Privatarkiv). LLPs oppgaver er å være arkivpolitisk talerør for sine medlemmer og forsøke å bidra til utvikling av det faglige fellesskapet, faglige standarder, arkiv-

faglig teori og metoder. LLP har også et eget forskningsutvalg. Røsjø påpekte at arkivsektoren i dag mangler at noen tar det overgripende ansvaret for FoU-arbeidet (forsknings- og utviklingsarbeid) innen arkivfeltet. Framveksten av arkivinstitusjoner innen kommunal- og privatarkivsektoren har avdekket at vi mangler teori og metode på flere fagområder. Viktige dimensjoner ved LLPs FoU-arbeid har vært overgangen fra det analoge til det digitale arkivsammenfunnet, større mangfold og krav til arkivinstitusjonene om å være aktive samfunnsaktører, og arkiv sett i sammenheng med rettighetsdokumentasjon og demokrati.

Fylkesarkivar Karianne Schmidt Vindenes ved Fylkearkivet i Sogn og Fjordane tok i sitt innlegg utgangspunkt i hvordan de i det siste har arbeidet med forskning i egen institusjon. Fylkesarkivet har ved-

■ Rapporten fra Arkivarforeningens seminar er nettopp blitt trykt i Norsk Arkivforum.

tatt at forskning og utviklingsarbeid skal være en sentral og prioritert arbeidsoppgave fremover, og at dette er et langsiktig og viktig arbeid. Selv om ledelsen ved fylkesarkivet har vært positive til forskning, var det en gruppe av personalet som kom med framlegget om at fylkesarkivet burde drive mer med forskning. Sentrale problemstillinger som ble diskutert ved innføringen av forskningsarbeidet var om forskning skulle være en plikt eller et tilbud, hva man skulle forske på og hvordan arbeidet skulle organiseres. Det ble ut fra dette utarbeidet et forskningsreglement, og det ble etablert en forskningskomité.

Kåre Olsen, førstearkivar ved Riksarkivet, så i sitt innlegg på forskning fra en arkivars side. Han anla et mer overordnet perspektiv og tok for seg utviklingstrekk når det gjelder forskning og holdningen til forskning innen Arkivverket de siste to-tre tiårene, og hvilke utfordringer de kan innebære i dag og i tiden som kommer.

Seminar dagen ble avsluttet med en paneldebatt.

Rapport fra seminaret og arbeidet videre

Resultatene fra undersøkelsen "Forskning og holdninger til forskning" og alle innleggene fra seminaret er samlet i en rapport som gis ut i Norsk Arkivforum nr. 21. Rapporten publiseres elektronisk som en pdf-fil og vil bli sendt ut til alle Arkivarforeningens medlemmer, samtidig som den vil bli lagt ut på Arkivarforeningens websider: www.arkivarforeningen.no.

Styret i Arkivarforeningen vil følge opp arbeidet på dette feltet også videre.

Skribenten er fung. leder, Arkivarforeningen og arkivar/rådgiver, Aust-Agder kulturhistoriske senter.

Stortingsmelding

Ivar Fønnes

Den norske regjering har vedtatt å legge fram en stortingsmelding om arkivsektoren. En stortingsmelding er en melding fra Regjeringen til Stortinget, hvor man redegjør for politiske mål og hvilke virkemidler Regjeringen tar sikte på å benytte for å nå disse målene. I dette tilfellet er hensikten å se på arkivsektoren i sin helhet og gi en samlet politisk vurdering av hvordan sektoren best mulig kan møte samfunnets behov for tilgang til kilder og tjenester.

Det er første gang det legges fram en egen stortingsmelding for arkivsektoren. Tidligere stortingsmeldinger har behandlet arkivsektoren som del av et større bilde. Dette gjelder abm-meldingen fra 1999 (arkiv, bibliotek og museer), kulturmeldingen fra 2003 (regjeringens kulturpolitikk i sin helhet) og digitaliseringsmeldingen fra 2009 (digital tilgjengeliggjøring i abm-området mv.). Det er også første gang man skal se på arkivsektoren i sin helhet, både statlige, kommunale og private arkiver. Tidligere har fokus i særlig grad vært på de statlige arkivene og behovene knyttet til disse, mens privatarkivene har blitt nokså overfladisk behandlet. Nå er det grunn til å forvente at privatarkivene vil få en langt mer framtrædende plass, og særlig statens strategi for å sikre en helhetlig samfunnsdokumentasjon basert på et samspill av

privat og offentlig arkivmateriale.

Planen er at meldingen skal legges fram for Stortinget tidlig i 2012. Arbeidet med meldingen forventes altså å pågå gjennom hele 2011. Ansvaret ligger hos Kulturdepartementet (KUD). På slutten av fjoråret fikk Arkivverket og ABM-utvikling (som fra 2011 er en del av Norsk kulturråd) i oppdrag å utarbeide tekster til den beskrivende delen av meldingen, dvs. en beskrivelse av hvordan arkivsektoren er i dag og hvilke utfordringer den står overfor. Dette arbeidet skal ferdigstilles i april/mai. Deretter tar KUD sikte på å arrangere en bred konferanse for aktører innen arkivsektoren, hvor man ber om innspill og forslag til en framtidig statlig strategi for sektoren.

Høsten 2011 skal arbeidet med de strategiske delene av meldingen gjennomføres. Vi har forstått det slik at dette arbeidet skal foregå hos KUD, men i nært samarbeid med Arkivverket og Norsk kulturråd. Det er særlig dette arbeidet som vil bli avgjørende for hvilke strategier som trekkes opp for en framtidig arkivpolitikk. Men enda mer avgjørende er naturligvis hvilke politiske føringer kulturministeren og Regjeringen velger å legge for denne delen av meldingsarbeidet, og hvordan den politiske oppfølgingen blir etter at meldingen er lagt fram.

Hvilke forventninger har så Riksarkivaren til stortingsmeldingen og hvilke konsekvenser den vil få for arkivsektoren i Norge? Litt

blandet. Vi har, som nevnt ovenfor, hatt tre stortingsmeldinger i løpet av 10 år hvor arkivsektoren har vært behandlet, og hvor det har vært uttrykt behov for og vilje til sterkere satsing på området. Men ingen av disse intensjonene har vært fulgt opp i særlig grad når det kommer til de harde realiteter – budsjettene. Vi har derfor dårlige erfaringer hittil.

Det som gir en viss grunn til å tro at det skal bli annerledes denne gangen, er at det nå for første gang er en stortingsmelding for arkivsektoren alene og i sin helhet. Arkivstrategien vil ikke drukne i en større sammenheng hvis man velger å følge opp de intensjoner som blir uttrykt. På den annen side er det usikkert om Regjeringen er innstilt på å tilføre nye ressurser til arkivfeltet, og hvis ikke dette skjer, vil handlingsrommet bli nokså begrenset.

■ For første gang skal en stortingsmelding om arkivsektoren legges fram. Den forventes ferdig i 2012, og tar for seg statlige, kommunale og private arkiv.

Foto: Odd Amundsen.

om arkivsektoren

i Norge

Likevel, strategier for statens rolle i forhold til kommunal og privat sektor vil etter alt å dømme bli sentrale elementer i den meldingen Regjeringen legger fram. Og strategiene vil ikke minst dreie seg om digitalt materiale og digitale tjenester – mottak av digitalt skapt materiale, digitalisering av papirmateriale, digital langtidsbe-

varing, digital tilgjengeliggjøring og digital formidling. Organisering av funksjoner og tjenester, både på det regionale og nasjonale plan, vil naturligvis også inngå i slik strategitenkning. Det er derfor all grunn til å anta at stortingsmeldingen med oppfølging vil kunne medføre større eller mindre endringer i det norske arkivlandskapet.

På denne bakgrunn vil Arkivverket i Norge imøteset stortingsmeldingen med interesse og spenning, og vi vil sørge for bred og konstruktiv medvirkning i de prosesser som inngår i meldingsarbeidet.

Det norske Arkivve

Maria Press

15.-16. november 2010 var ca 100 kolleger fra Arkivverket samlet på Norsk arkivseminar på Sola like utenfor Stavanger. Norsk Arkivseminar arrangeres annet hvert år for at Arkivverkets ansatte skal kunne møtes, bli informert om hva som skjer i etaten og diskutere hete spørsmål.

Denne gangen ble arkivseminarets foredrag og diskusjoner for en stor del konsentrert om den digitale tidsalderen og de utfordringer den fører med seg. Utover vanlige foredrag ble det også gjennomført diskusjoner i mindre grupper på ulike temaer. Her nevnes noen av foredragene.

Trond Sirevåg fra Riksarkivet fortalte om de nye server-depotløsningene for digitalt skapt arkivmateriale som er under utvikling i Riksarkivet,

som skal brukes både til lagring og tilgjengeliggjøring. Han redegjorde også for noen av de nye utfordringene som vi står overfor når det gjelder bevaring av elektroniske arkiv. En av dem er hvordan vi skal kunne garantere et elektronisk arkivstykes integritet og kunne fastslå dens autensitet. Morgendagens historikere, som skal bruke elektronisk skapte arkiv som til stadighet har vært i endring, må for eksempel kunne fastslå hvem som ved et gitt tidspunkt hadde kunnskap om hva. I et annet foredrag fikk vi innspill fra Magne Haagen Grøtting om hvordan man skulle kunne modernisere vår egen saksbehandling og vår kontakt med publikum gjennom elegante webbløsninger – slike som man ofte finner hos andre etater i dag. Konservator Kristin Ramsholt var ikke fullt så begeistret for den digitale tidsalderen, og hevdet i sitt foredrag at digitale kopier aldri kan

erstatte originalene, og påpekte at originalmaterialet må pleies også etter digitalisering. Det er ikke nok å bare sette originalene bort i et hjørne. Hun uttrykte også sin misnøye med den protokollslakt som ofte gjøres for å kjapt kunne skanne arkivsaker. Hun fortalte om en større satsing på kontroll av den fysiske tilstanden hos arkivene med statistiske metoder som skal settes i gang i hele Arkivverket til våren. Om dette forteller hun i en separat artikkel i neste nummer av NA.

På seminaret fikk vi også høre et par inspirerende foredrag av annen art. Kaisa Maliniemi presenterte resultatene av sin forskning om minoriteter i offentlige arkiver. Hun har forsket på kvenske og samiske minoriteter i kommunale og statlige arkiver i Troms, og kunne konkludere med at det faktisk finnes et større skriftlig materiale på minoritetsspråkene i form av kor-

Arkivet møttes på Sola

respondanse osv. enn hva man har trodd. Embetsmenn har til tross for fornorskingspolitikk kunnet kommunisere på minoritetsspråk, og har gjort det. Hun var imidlertid kritisk til at man i katalogiseringsarbeidet ikke har behandlet disse dokumentene riktig, og man har ikke notert i katalogene at minoritetsspråklig materiale fantes. Den skriftlige dokumentasjonen er viktig både for språkforskningen og historisk-samfunnsvitenskapelig forskning. Hennes forskning er tidligere omtalt i Nordisk Arkivnyt.

Torkel Thime holdt et foredrag der han fortalte om Statsarkivet i Stavangers omfattende innsats for å ta vare på arkivene etter de store multinasjonale selskapene innenfor oljesektoren, som har operert på Vestlandet og som har betydd så mye for norsk økonomi. Et langsiktig og systematisk arbeid mot oljeselskapene har ført til resultater som burde

være eksempel for privatarkivarbeidet generelt. Statsarkivet ordner, katalogiserer og bevarer arkivene etter selskapene mot betaling. Og ikke minst legger man ned stort arbeid i å kassere, og man opererer med en ganske høy kassasjonsprosent. Om arbeidet mot oljesektoren har vi for øvrig kunne lese i et par artikler i tidligere nummer av Nordisk Arkivnyt.

Riksarkivar Ivar Fønnes presenterte også etatens strategiplan fram til 2014. De heteste temaene som det skal jobbes med fremover er en utredning om hvorvidt Arkivverket bør etablere et sentraldepot og hvordan det i tilfelle skal fungere. I samband med dette utredes også spørsmålet om hvor mye arkivmateriale som kan kasseres etter at digitalisering er gjort. Det skal tas politisk beslutning om dette i 2011. Et eksternt firma gjør utredningen på oppdrag av Kulturdepartementet.

Fønnes kunne også fortelle om at

en stortingsmelding om arkiv står på trappene, og beregnes å være ferdig våren 2012.

Til sist kunne Eli Fure invitere til samarbeid i forbindelse med den kommende feiringen av året 1814 som skal finne sted i 2014. Da skal Norges grunnlov feires bredt, og Arkivverket skal delta med ulike formidlingsprosjekter. I tillegg skal det i 2013 feires at det er 100 år siden Norge fikk stemmerett for både kvinner og menn.

I løpet av disse to dagene fikk vi også med oss gregoriansk sang i en ruinkirke på Sola – her sang man fra noter funnet i gamle pergament i Stavanger byarkiv, samt diverse ekskursjoner i kulturinstitusjoner i Stavanger.

■ Ca. 100 personer var samlet på Norsk arkivseminar på Sola.

Foto: Anne Karin Jåsund.

Den norske

Kristian Hunskaar

Helt siden Arkivverket i Norge lanserte Digitalarkivet (digitalarkivet.no) i 1998, har søkbare folketellinger vært en del av kjernetilbudet. Folketellingen 1900 var den yngste tilgjengelige tellingen. Ganske raskt begynte brukerne å stille spørsmål om når den neste folketellingen, som ble avholdt i 1910, ville bli tilgjengelig.

Mange uttrykte skuffelse etter å ha fått svar: Statlige folketellinger etter 1900 er regulert av statistikkloven, som setter 100 års taushetsplikt for opplysninger om personlige forhold. Så selv om folketellingen 1900 var blitt åpnet for bruk allerede i 1960, måtte folk pent vente til 2010 for å få se innholdet i folketellingen 1910.

Internett generelt og Digitalarkivet spesielt har bidratt til at interessen for slektsgransking i Norge har økt kraftig. I Digitalarkivets brukerforum var forventningene store da det nærmet seg 1. desember 2010. Den digitale versjonen av folketellingen skulle nemlig lanseres nøyaktig hundre år etter at tellingen fant sted. Noen spekulerte på om Digitalarkivets server ville bryte sammen, men selv om trafikken var stor da brukerne fikk adgang ved midnatt (!), forløp det hele som det skulle. Trafikken falt i de sene nattetimene, før brukerne igjen kastet seg over folketellingen på morgenkvisten.

Omtale i morgenfjernsyn bidro til den umiddelbare interessen.

Et stort registreringsarbeid

Interessen for Digitalarkivet og folketellingene gjorde det naturlig for Arkivverket og samarbeidspartneren Registreringssentral for historiske data (RHD) å satse på transkribering av folketellingen 1910. Mellom 2001 og 2009 ble materialet transkribert og korrekturlest ved Digitalarkivets registreringsenheter i Stavanger og Voss (til sammen 82,8 %) og ved RHD, avdeling Målselv (17,2 %). Etter digitaliseringen ble materialet maskinelt konvertert, kontrollert og tilrettelagt av Riksarkivet og RHD, avdeling Tromsø. I Riksarkivet er det også foretatt en datamaskinassiert kompletthets- og kvalitetskontroll av datafilene mot den offisielle statistikken (NOS) og de originale listene.

Norge hadde ved tellingstidspunktet en hjemmehørende befolkning på i underkant av 2,4 millioner. Det er derfor ingen tvil om at digitaliseringen har vært et stort løft for både Arkivverket og RHD. Samlet er det nedlagt ca. 65 årsverk.

Litt om tellingen

Kongelig resolusjon 23. september 1910 bestemte at det skulle avholdes en "almindelig Folketælling" i Norge per 1. desember samme år. Tellingen skulle omfatte hele landet, altså alle bosteder i bygd og by. Sjøfolk om bord i norske og utenland-

ske fartøyer i norske havner eller i norsk farvann skulle føres opp i egne skipslistes. Arbeidet startet 1. desember og pågikk et par uker.

På landet var det ordførerne som ledet arbeidet, mens det i byene var magistratene som sto i spissen for det hele. I hver tellingskrets var det en teller som hadde ansvaret, og de fleste tellerne var skolelærere. Utfylling og innsamling av skipslistene ble utført av tollvesenets funksjonærer i byenes havner.

Materialet ble sendt inn til Det Statistiske Centralbyrå, som arbeidet med bearbeiding og analyser

■ Folketellingen 1910 viser, at Aksel Gottfred Hauge med tittel som samlagsbestyrer dette året bodde med kona, 3 døtre og en tjener i Sarpsborg. For svensktalende en litt merkelig stillingsbetegnelse...

folketellingen 1910

tilgjengelig for søk

fram til september 1913. Analysene ble publisert i serien Norges Offisielle Statistikk (NOS) mellom 1912 og 1916. Gjennomføringen av tellingen kostet det offentlige totalt 322 000 kroner. Tellingslistene ble avlevert til og katalogisert i Riksarkivet i 1950.

Folketellingen 1910 var den første der full fødselsdato skulle oppgis for alle personer. Dette er nyttig for å kunne identifisere personer i andre kilder. Det er påvist unøyaktigheter og feil i disse opplysningene, noe

som nok hovedsakelig skyldes at opplysningene ofte ble gitt muntlig og at mange ikke selv var til stede.

Det ble videre gjort forsøk på å registrere opplysninger om hjemvendte norsk-amerikanere. Utflyttingsår, hjemflyttingsår, bosted før utflyttingen og siste bosted og stilling i Amerika skulle registreres. Kun 19 000 personer er registrert som hjemvendte norsk-amerikanere, noe demografene tror er en kraftig underrapportering.

I originalmaterialet mangler ingen hele kommuner, slik tilfellet

er for eldre folketellinger. Kontroll har likevel avdekket at én hel tellingskrets (ca. 4850 personer) og en mengde huslister og familielister i en rekke kommuner mangler. Blant disse er huslisten med kongefamilien og huslister for alle mentalsykehus og asyl. I tillegg mangler alle skipslistene.

Digitalarkivet i ny drakt

Lanseringen av folketellingen 1910 var også starten på en omlegging av programvaren i Digitalarkivet. I løpet av 2011 vil det aller meste av Digitalarkivets programvare være erstattet av ny programvare. Resten erstattes i 2012. Programvaren skal bli enklere å vedlikeholde og videreutvikle i årene som kommer. Samtidig skal det bli enklere å søke i alt materialet i Digitalarkivet på en gang, og det blir mulig å søke i egendefinerte geografiske områder. Integreringen mellom alle typer materiale – søkbare kilder, fulltekstavskrifter og skannede kilder – skal også bli bedre.

Skribenten er underdirektør i Seksjon for digitalisering og konservering, Riksarkivet i Oslo.

Om Digitalarkivet Folketellingen 1910 Bokhylla Debatt Databasevelger Hjelp

Søkefelt:

Apne for enkelt søk

Folketelling 1910 for Sarpsborg kjøpstad

Aksel Godtfred Hauge

Stu: 0710023400026

Navn: Hauge

Fødselsdato: 18.03.1886

Fødselssted: Sarpsborg

Familienummer: 1

Stad: Sarpsborg

Yrke: Samlingbetjent

Stad: Sarpsborg

Husstandmedlemmer

Navn	Man	Kvin	Navn	Fødselsdato	Fødselssted	Familienummer	Stad	Yrke	Stad
Aksel Godtfred Hauge	18	01	Aksel Godtfred Hauge	18.03.1886	Sarpsborg	1	18	Samlingbetjent	Sarpsborg
Ben Marie Hauge	01	01	Ben Marie Hauge	22.02.1886	Tvedestrand	2	18	Husmor	Sarpsborg
Ingrid Hauge	01	01	Ingrid Hauge	22.12.1904	Sarpsborg	3	18		Sarpsborg
Aplaug Hauge	01	01	Aplaug Hauge	20.11.1900	Sarpsborg	4	18		Sarpsborg
Martha Hauge	01	01	Martha Hauge	18.09.1894	Sarpsborg	5	18		Sarpsborg
	01	01		12.11.1910	Sarpsborg	6	18		Sarpsborg

”Fader okänd”

i skånsk databas

Maria Nordström Jarnryd

I Skåne pågår just nu projektet ”Oäkta barn”, som ska resultera i en databas. Det är Landsarkivet i Lund och Skånes Genealogiska Förbund som har dragit igång detta projekt. Förre landsarkivarien vid Landsarkivet i Lund Jan Dahlin var den egentligen initiativtagaren till ”Oäkta barn”. Det var för ett antal år sedan, men nu har det fått en nystart.

Många tusentals barn

Alla som släktforskar stöter förr eller senare på ”Fader okänd” i födelseboken. Här ska databasen hjälpa till att hitta pappan. Det handlar om många tusentals barn. Hittills har man registrerat över 10 000 ”oäkta” barn ur födelsenotiserna. Uppgifterna samlas i två databaser.

Arbetet utförs av ett antal släktforskare från olika föreningar som antecknar barnens namn ur kyrkböckerna och läser handlingar i domböckerna för att kunna hitta fa-

dern till barnet. Det handlar bland annat om saköreslängder och stämningsslistor men även absolutionslängder.

Alla uppgifterna matas in i ett Excel-program, för att sedan kunna föras över i databasen.

Fler frivilliga behövs

Målsättningen är att släktforskare ska kunna söka i detta material och förhoppningsvis få svar på sina frågor om den okände fadern. Det kommer att ta minst fyra-fem år innan det är helt klart. Uppgifterna som skrivs in gällande ”oäkta” barn är från kyrkböckernas början och fram till 1920.

Nu ser alla släktforskare fram emot liknande projekt över hela landet.

■ Släktforskare i Skåne får nu hjälp att finna oäkta barns fäder i databas.

Foto: Privat

Intervju

med Berit Aronsson

Maria Nordström Jarnryd

Berit Aronsson är en av de personer som arbetar med databasen. Nordisk Arkivnyt ställde några frågor till Berit om arbetet med "Oäkta barn".

NA = Nordisk Arkivnyt
BA = Berit Aronsson

NA - Om mamman var skriven någonstans i Skåne men reste bort för att föda barnet, tex till Stockholm, är barnet då med i databasen?

BA - Om mamman kom tillbaka med barnet skrevs det in och det fanns en attest från pastorsämbetet där barnet var fött. Detta förekommer dock bara från 1800-talets slut.

NA - Om mamman bodde i någon annan del av landet men reste till Skåne för att föda sitt barn. Finns det barnet med i databasen?

BA - Om barnet är fött och döpt i församlingen finns det med.

NA - Hur många är ni som arbetar med detta projekt?

I projektgruppen ingår sex perso-

ner. Två experter, Elisabeth Reutersvärd och Thord Bylund, BA - Niklas Hertzman (från Malmö släktforskarförening och AD-online) som vid behov fotograferar arkivhandlingar, jag, Berit Aronsson, som tar hand om excerperingarna från frivilliga släktforskare och lägger in dessa i en databas, Ingrid Nilsson i Trelleborg, tidigare ledamot i Sveriges släktforskar Förbund, som tar hand om alla läsproblem och Jan Nilsson representant för Skånes Genealogiska förbund som håller ihop det hela. Dessutom har vi de viktigaste, de som går igenom de olika handlingarna. Just nu har vi åtta personer som aktivt arbetar på fältet. Vi har haft ytterligare sex-sju personer som tagit sig an enstaka handlingar.

NA - Är arbetet helt ideellt?

BA - Ja, arbetet är helt ideellt. En del av dem som är intresserade av att jobba med projektet, har själv råkat ut för okända fäder och har därför också ett eget intresse.

NA - Vad är landsarkivets roll det hela?

BA - Projektet initierades av förre landsarkivarien i Lund, Jan Dahlin,

som menade att man på något sätt skulle få släktforskarna att söka i mer udda handlingar. Kontakt togs med Skånes Genealogiska förbund som drog igång projektet. Från Landsarkivet rekryterades då Elisabeth Reutersvärd. Projektgruppen håller sina möten i Landsarkivets lokaler och låter oss få tillgång till handlingar, som avfotograferas för att forskarna skall kunna sitta hemma och utföra sitt arbete. Det är Skånes Genealogiska förbund som står för projektet.

NA - Är det du som leder arbetet?

BA - Det är projektgruppen som leder arbetet, men det är jag som har kontakten med forskarna och har tagit hand om materialet hittills.

Tomas Lidman avtäckt

Maria Nordström Järnryd

Den 16 december 2011 avtäcktes porträttet av före riksarkivarien Tomas Lidman. Både konstnären Bo Hultén och Tomas själv fanns självklart på plats i Riksarkivet i Marieberg.

Bo Hultén är bildkonstnär, grafiker och skulptör. Han föddes år 1945 i Malmö och är idag bosatt i Kivik i södra Sverige. Bo är uppvuxen

i konstnärsfamilj. Han är autodiakt. Debuten ägde rum på Malmö Museum 1963. Sedan dess har han mestadels arbetat med oljemålning och teckning, men även med grafik och skulptur.

Rävar bakom öronen

Målningen avtäcktes i samband med ett personalmöte för hela Riksarkivets personal. Det första mötet för det sammanslagna Riksarkivet som

består av det som tidigare var Riksarkivet samt landsarkiven. Mötet var också Björn Jordells första personalmöte som riksarkivarie. Medarbetarna i Stockholm fanns på plats i Diplomatiets bibliotek i Marieberg. De medarbetare som finns utspridda över Sveriges långa land såg det hela på TV-skärm. Det finns fortfarande möjlighet att se personalmötet på Riksarkivets Intranät. Personalmötet som var ca en timme långt avslutades med att konstnären själv fick dra täckelsen från sin målning. Självklart fick Bo Hultén applåder. Tomas verkade tycka det var kul att komma tillbaka till sin gamla arbetsplats för att medverka vid detta ögonblick. Björn Jordell sa att Tomas har en rävar bakom örat och konstnären kontrade med att Tomas har två rävar bakom öronen. Tavlan kommer att hänga i Riksarkivets styrelserum tillsammans med ett antal porträtt av tidigare riksarkivarier.

■ Konstnären Bo Hultén låter täckelsen falla. Tavlan föreställer föregående riksarkivarie Tomas Lidman.

Foto: Tuva Rahmberg.

ARKIVERNES DAG 2010

Arkivdagen i Norge

- klimaflyktninger, isskulpturer og skipsforlis

Maria Press

Arkivdagen ble i Norge viet vær og klima og dagen ble feiret av både arkivinstitusjoner og museer som oppbevarer arkiv. For å hjelpe arkivdagsprodusenter til å komme i gang med planleggingen arrangerte LLPs formidlingsnett en arkivdagsworkshop allerede på våren, der deltakerne fikk innspill fra ulike forelesere og sammen kunne utarbeide ideer til arrangementer. Og ideer skortet det ikke på på årets arkivdag - tilbudet til publikum var stort og fantasifullt. Som vanlig hadde mange arkiver åpent hus med utstillinger, omvisninger og foredrag. Og her kunne man lytte til foredrag om klimahistorie helt tilbake til forhistorisk tid, folkelige værvarsler, eller om lokale værrelaterede katastrofer

som flom og skipsforlis. Byarkivet i Oslo fokuserte på klimaflyktninger, mens et par andre arkiv satte fokus på hva klima betyr for arkivmateriale. Noen av de mer spektakulære innslagene dette året sto Riksarkivet for, som lot en kunstner bygge en skulptur av en 3 tonns isblokk

utenfor inngangen. Arkivet på Maihaugen, Fylkesarkivet i Oppland og Norsk vegmuseum hadde slått seg sammen og inviterte publikum til å komme og fortelle om sine egne værminner. Besøkerne kunne også få opplyst hvordan været var den dagen de ble født! ABM-utvikling hjalp også i år til med å produsere en 6 siders reklamebrosjyre som ble brukt over hele landet for å trekke folk til Arkivdagens mange arrangementer. Men til tross for dette ser det ut som om besøkstallene til Arkivverkets arrangementer var noe lavere i 2010 enn tidligere år da temaene har hatt mer lokalhistorisk appell. Men her og der rapporteres det likevel om fullt hus. ♦

■ Badende damer fra 1910 kunne ses i en vær- og klimautstilling i Arkivsenteret i Trondheim.

Foto: NTNU Universitetsbiblioteket.

Arkivernes Dag i Danmark

Leon Jespersen

”Kan man ikke tale om andet, kan man altid tale om vejret”. At der er meget at tale om fremgik af lokalarkivernes mange arrangementer landet over på Arkivernes Dag 13. nov. 2010, der havde ”Vejr og Klima” som tema.

Opfindsomheden var stor, og tematisk dækkede arrangementerne hele spektret. Fra smukke vejrfænomener med maleriske scenerier af solopgange og –nedgange, af skyformationer med mere til dramatiske situationer. Eksempelvis formidle flere arkiver, hvordan mennesker gennem tiden har ”tæmmet” og udnyttet vejret til vind- og vandkraft – et aspekt, der er dagsaktuelt. De besøgende kunne se konstruktions-tegninger af mølletyper og principperne bag dem.

Gennem udstillingerne kunne man også få et godt indtryk af, hvordan vejret på mere dramatisk måde har grebet ind i og påvirket folks dagligdag. Isvintre og isskrudninger, der gjorde det besværligt og farligt at færdes til lands og til vands; stormflodssituationer, hvor der især ved den jyske vestkyst – men også andre steder i landet – opstod dramatiske situationer. Stormflodssøjler med angivelse af vandstandens højde vidner i dag om de ekstreme situationer.

Hvem husker ikke, hvor han eller hun befandt sig i 1999, da en orkan

■ Under orkanen i 1999 væltede et træ ned over Kommandantboligen, hvor Lokalhistorisk Arkiv for Korsør og Omegn har til huse.

Foto tilhører Lokalhistorisk Arkiv for Korsør og Omegn.

trak et spor af ødelæggelser hen over landet i form af afrevne hustage, nedfaldne tagsten, væltede træer, telefonmaster med mere. Flere lokalarkiver havde udstillinger og historier om det kraftige blæsevejr og dets følger i lokalområdet. Men også andre stormvejr kunne lokalt have voldsomme følger. I Årre løb en vindmølle løbsk under en storm i 1928. Den kunne ikke bremses og brød i brand, og lokalbefolkningen kunne se de brændende møllevinger blive ført rundt.

Nogle arkiver havde vejrrvarsler eller badevejr som tema; flere havde

indbudt meteorologisk kyndige til at fortælle om vejrfænomener, og overordnet set fortalte Lokalarkiverne på Arkivernes Dag mange spændende historier om det facetterede samspil mellem mennesker og vejr. Og der var interesse for arrangementerne. Ca. 100 lokalarkiver landet over havde vejr og klima som tema, og ved de arkiver, der indberettede besøgstallet, blev der registreret o. 3.500 gæster.

Mere information om Arkivernes Dag i Danmark kan findes på: www.lokalarkiver.dk

Arkivernes Dag i Island

Benedikt Jónsson

Den nordiske arkivdag 2010 fandt sted den 13. november 2010. Denne gang var dagens tema fællesnordisk: „Vejr og klima“. Der har aldrig før været så mange arkiver, der har deltaget i Arkivernes Dag.

Nationalarkivet sammensatte sammen med Islands Meteorologiske Institut et fælles program, som fandt sted i Nationalarkivet. Der blev budt på to præsentationer og to indlæg. Det ene af indlæggene blev holdt af en arkivar fra Nationalarkivet og det andet af en meteorolog fra Meteorologisk Institut. Der blev også budt på gættekonkurrencer, forfriskninger og udstillinger af arkivalier, der knyttede sig til dagens tema og forskellige effekter i meteorologisk instituts besiddelse. Desuden blev der arrangeret udstillinger med massemediemateriale, bl.a. om sneskred og klimaændringer. I alt 47 personer skrev deres navn i Nationalarkivets gæstebog denne dag.

Arkivdagen på regionalarkiverne

Foreningen af regionalarkivarer i Island holdt åbent hus i Reykjavíks Stadsarkiv under mottoet „Som vinden blæser“. 15 regionalarkiver deltog i åbent hus-arrangementet på den ene eller den anden måde. Der blev tilbudt forelæsninger, arkivalie- og fotoudstillinger og forskelligt andet. Der kom et stort antal besøgende i løbet af dagen. 7 regionalar-

kiver ude på landet holdt åbent hus, udstillinger eller havde et program på arkivdagen eller i forbindelse med den.

Arkivdags-webben

Som de foregående år blev der udarbejdet en særlig web

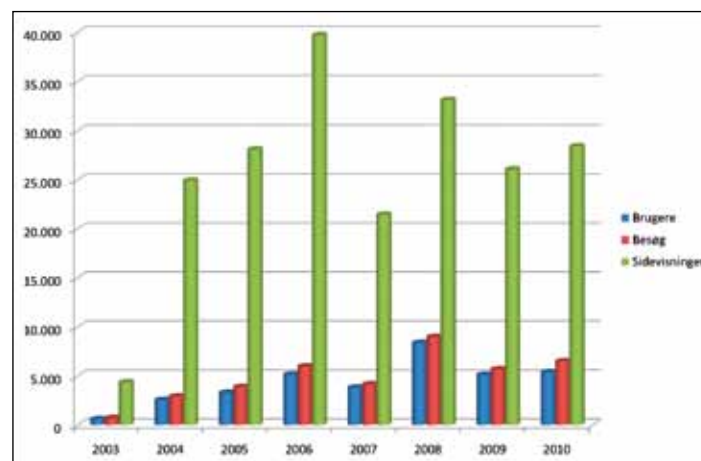
■ Grafisk fremstilling af det årlige brug af Arkivdagens web. Hvert år laves en ny web, men på samme url. Her vises den årlige trafik, fra januar til december, på www.skjaladagur.is. Foto: Benedikt Jónsson.

■ Nationalarkivar Ólafur Ásgeirsson overrækker direktøren for Islands Meteorologiske Institut, Árni Snorrason, en gave i form af kopier af dokumenter vedrørende oprettelsen af Institutet for 90 år siden.

Foto: Benedikt Jónsson.

i anledning af arkivdagen. 17 arkiver ud af 21 bidrog med materiale på arkivdags-webben. Så mange arkiver har aldrig før bidraget. Der blev præsenteret 31 emner, som på en eller anden måde knyttede sig til dagens tema. Som sædvanligt var der på webben dagens leder, arkivernes programmer på arkivdagen og gættekonkurrence om webbens indhold foruden oplysninger om arkiver og deres virksomhed. I 2010 var der 5.390 brugere på webben, 6.500 besøgende og 28.424 sidevisninger.

Skribenten er Nationalarkivets webredaktør.

Arkivens dag i Sverige

Hanna Rudolph

Arkivens dag 2010 hade det gemensamma nordiska temat klimat, ett tema som för många först tedde sig lite svårhanterligt, men som visade sig rymma många spännande möjligheter.

Ämnena som återvinning i Blekinge, översvämningar i Umeå och "känslornas klimatlära i svensk schlager" på Musik- och Teatermuseet i Stockholm säger något om bredden i temat.

Självfallet fanns det också arkiv som hade egna goda idéer!

Sollentuna kommunarkiv visade utställningar på temat Edsbergs slott som fyllde 250 år, och var bland de mest välbesökta arkiven i hela landet. Personalen vittnar om att många kommer tillbaka år efter år och pratar gamla minnen, arkivet har alltså blivit en mötesplats!

Besökarna interagerar

Att ta tillvara besökarnas kompetens blir allt vanligare. I Vimmerby lät man besökarna delta med sina goda hembygdskunskaper och de kunde således hjälpa till att identifiera personer på gamla fotografier som personalen lagt fram. Ett annat sätt att engagera är att arrangera tipspromenader på utställningarna, vilket man gjorde bland annat i Uppsala. Lite extra reklam skaffade sig landsarkivet i Visby i och med Gutamålsdagen den 30 oktober, där man hade

en utställning, information kring Arkivens dag samt tävlingen "Vad heter Arkivens dag på Gutamål?" En vinnare har nu korats och svaret på frågan blev "Spargåimus", ett positivt laddat ord på gutamål som leder tankarna till "skattgömma".

Popularitet och media

Som vanligt var medieintresset ojämnt fördelat över landet, men vanligen belönas engagemang med uppmärksamhet! "Många förstagångsbesökare blir hänförda då de upptäcker vilka skatter som finns bevarade" skrev Gotlands Allehanda positivt efter ett besök på Arkivens Dag i Visby. Uppskattade radioinslag genomfördes både rikstäckande och lokalt, och dagen uppmärksammades på nätet, bland annat på Facebook och i nättidningen Svensk Historia. Man har kostat på regional

och nationell annonsering, i dagspress och månadsmagasin samt på sajter. Besökssiffrorna för hela landet låg på runt elva tusen personer, vilket väl svarar mot tidigare år.

Skribenten är nationell projektsamordnare för Arkivens Dag i Sverige.

■ Fotografi på gotländskt badliv från Snäckgårdsbaden norr om Visby, ca 1930-tal.

Ur Waldemar Falcks bildsamling som förvaras på Landsarkivet i Visby.

Fotograf okänd.

Arkivens dag i Finland

■ Arkivchef Pekka Anttonen harangerar musikrådet Jukka Haavisto för Årets arkivgärning.

Foto: Jani Kaunismäki/Arbetararkivet.

Christina Forssell

Arkivens dag gick av stapeln den 13 november med Väder och klimat som gemensamt tema för hela Norden. Som tidigare år valde många arkiv i Finland att fira dagen någon vardag under samma vecka. Det aktuella temat lockade ett tiotal arkiv i landet att fira dagen med varierande program. Riksarkivet deltog inte i firandet eftersom man valt att ha öppet hus två månader senare, den 13 januari, i samband med Vetenskapens natt, som firas i Helsingfors vartannat år. Riksarkivet är däremot aktivt då det gäller koordinering av programmen, uppdatering av den gemensamma finska hemsidan och tillhandahållande av ett gemensamt inbjudningskort.

Av landsarkiven deltog Åbo landsarkiv, Tavastehus landsarkiv och S:t Michels landsarkiv i firandet av dagen med öppet hus, rundvandringar samt presentation av mate-

rial kring väder och klimat. I S:t Michel deltog också Näringslivets centralarkiv, som i sin utställning presenterade dokument rörande bl.a. instrument, som används för väderobservationer. Temat kompletterades med en fotoutställning om extrema väderfenomen.

Finska Litteratursällskapet firade tillsammans med Päivälehtis arkiv med en författarkväll kring författaren V.A. Koskeniemi, vars 125-årsjubileum uppmärksammats under år 2010.

Pojo lokalhistoriska arkiv hade valt att med hjälp av utställning och öppet hus presentera material, som belyser det politiska klimatet i Pojo under 1900-talet. Här hade temat fått en vidare tolkning.

I Helsingfors hade publiken möjlighet att bekanta sig med ett nytt "kulturcentrum". Vid samma adress verkar fem viktiga kulturinstitutioner: Nationella Audiovisuella Arkivet (se NA 3/2010), Arbetararkivet, Finlands Jazz och Pop Arkiv, Arbetarrörelsens bibliotek samt Statens filmgranskningsbyrå. Alla institutioner är nyinflyttade i samma hus och man ville nu utnyttja Arkivens dag till att för första gången ha öppet hus hos alla samtidigt. Evenemanget blev en publiksuccé med många nya besökare.

I samband med Arkivens dag utsågs också detta år Årets arkivgärning. Priset har delats ut varje år sedan 2004. Priset gick denna gång till musikrådet Jukka Haavisto för

hans banbrytande verksamhet till förmån för bevarandet av jazz- och popmusikens kulturarv. Haavisto var med år 1990 och grundade Finlands Jazzarkiv, vars första överlåtelser kom från honom själv. Han verkade också som arkivets första chef. Ännu långt senare har Haavisto verkat för arkivets bästa. I juni 2010 ordnade den skickliga jazzmusikern en festkonsert på sin 80-årsdag och enligt hans önskemål skulle födelsedagsdonationerna gå till Jazz och Pop Arkivet och dess forskningsverksamhet.

Arbetsgruppen för Arkivens dag delade också ut två hedersomnämnananden. Det ena gick till tidningen Helsingin Sanomats långvarige redaktör Unto Hämmäläinen, som sammanställt sina artiklar, deras bakgrundsmaterial och därpå följande diskussioner från åren 1984-2007 till 30 klippböcker, som Hämmäläinen överlätit till Päivälehtis arkiv.

Det andra hedersomnämnanandet gick till filosofie magister Marjukka Honkala som gjort en lång, över 30-årig karriär inom arkivsektorn. Hon har varit aktiv i många sammanhang, bl.a. genom att flitigt delta i både inhemska och utländska seminarier och studieresor inom arkivsektorn.

Prisen delades ut vid Arkivföreningens sedvanliga höstseminarium den 5.11.2010.

Skribenten är överinspektör vid Riksarkivet.

Veikko Litzen 1933-2011

Pensionerade riksarkivarien, förutvarande professorn i kulturhistoria Veikko Litzen avled den 17 januari 2011 i en ålder av 77 år efter att ha insjuknat några dagar tidigare. Han hörde till den numera fåtaliga skara historiker i Finland som genom hela sin yrkeskarriär jämsides tjänat både arkivväsendet och universitetsvärlden.

Veikko Litzen tog studenten 1953 vid Finska normallyceum i Helsingfors, en av de mest prestigefyllda lärdomsskolor i Finland som frambragt ett stort antal framstående personligheter som beklätt ledande positioner inom alla samhällsområden, inte minst inom de humanistiska vetenskaperna. Efter studier i historia vid Helsingfors universitet avlade Veikko Litzen filosofiekandidatexamen 1961, disputerade för doktorsgraden 1971 på en avhandling om Sir John Fortescues skrifter rörande arvsrätten till den brittiska tronen och blev 1972 docent i allmän historia.

Sin arkivmannabana inledde Veikko Litzen 1960 vid Helsingfors stadsarkiv och trädde i Riksarkivets tjänst 1962, men han hade redan föregående år haft en kort anställning där. Efter att ha bestridit olika tjänster vid Riksarkivet och efter en kort sejour som landsarkivarie vid Landsarkivet i Åbo avancerade Veikko Litzen 1973 till arkivråd och chef för Riksarkivets forskningsavdelning. Denna tid i Riksarkivet avbröts dock i flera repriser av tjänstgöring vid Helsingfors universitet som assistent och tf. biträdande professor i allmän historia fram till början av 1970-talet.

Universitetsvärlden utövade en sådan lockelse på Veikko Litzen vars håg i hög grad stod till forskning och undervisning att han sökte och fick

■ Foto: Riksarkivet i Helsingfors.

som första innehavare professuren i kulturhistoria vid det finskspråkiga Åbo universitet, den första professuren av detta slag i Finland. Professorstiden i Åbo varade ett knappt decennium 1978-1987, men avbröts 1983-1985 av uppdraget som direktör för Finlands Rominstitut. Veikko Litzen blev i tillfälle att självständigt gestalta den nya professurens profil såväl innehållsmässigt som pedagogiskt. Såsom hans kolleger i Åbo har vittnat, influerade hans undervisning en hel generation studerande, av vilka flera gjort sig kända som forskare, författare och konstnärer. År 1993, när Veikko Litzen fyllde 60 år, fick han en festskrift, och vid Åbo universitet instiftades ett årligen återkommande Veikko Litzen-föredrag.

Till arkivverket återvände Veikko Litzen 1987, då han utnämndes till riksarkivarie, fr.o.m. 1992 med be-

teckningen generaldirektör, och innehade chefskapet för arkivverket fram till 1996, då han avgick med pension. Veikko Litzens tid som riksarkivarie inföll under en brytningstid som kännetecknades av stora förändringar inom den statliga förvaltningens strukturer i Finland och inom informations- och kommunikationsteknologin med direkta återverkningar på arkivinstitUTIONERNAS verksamhet. Hans attityd till de utmaningar som arkivverket ställdes inför var problemorienterad och gränsöverskridande. Finland fick en ny arkivlag 1994. Veikko Litzen visade också öppenhet för ABM-samarbetet samt för samarbete med informationsförsörjningssektorn och bejakade nyttjandet av adb-tekniken. Utarbetandet av det finska arkivverkets elektroniska ar-

kivdatabas (VAKKA) påbörjades och blev tillgängligt via Internet vid de nordiska arkivdagarna i Åbo 1997. I flera repriser var han medlem av den delegation för informationsförsörjning (TINFO) som tillsatts av undervisningsministeriet och fungerade vid mitten av 1990-talet som dess ordförande.

Det nordiska arkivsamarbetet låg Veikko Litzen varmt om hjärtat. Han understödde den utveckling som under 1980- och 1990-talen ledde till ett mera intensivt samarbete i form av årligen återkommande nordiska landsarkivariemöten och mindre formella möten för arkivverkens specialister inom olika specialområden. Ett av de nordiska riksarkivariemötena med Finland som värd

hölls i Villa Lante i Finlands Rominstitut. Vänkskapsband till nordiska kolleger knöts.

Också det internationella arkivsamarbetet hade en förespråkare i Veikko Litzen. Han var medlem i flera av ICA:s organ, bl.a. i dess exekutiva kommitté 1990-1992. Under hans chefskap genomfördes den första internationella evalueringen av det finska arkivverket.

Omstridda problem eller sådana som gäckat forskarna med sin lösning utgjorde en lockelse för Veikko Litzens läggning som forskare, och han behandlade problem av detta slag i ett antal artiklar. Fr.o.m. 1980-talet sysselsatte frågor rörande mötet mellan romersk och kristen kultur och det romerska inflytan-

det på kristna symboler, begrepp, föreställningar och lärosatser hans tankar. Resultaten av denna forskarmöda framlade han 2009 i boken Tie Nikeaan (Vägen till Nicaea) som fått ett positivt mottagande och vars första upplaga är slutsåld. I Veikko Litzens skrifter – såväl byråkratiska som vetenskapliga – fanns alltid en aforistisk ådra som kom till uttryck i pregnanta formuleringar.

Som pensionär slog Veikko Litzen ned sina bopålar i Rom, och det blev honom förunnat att där, i den eviga staden, i enlighet med sin egen önskan, få sluta sina dagar.

Eljas Orrman

Jeppe Bjørn Høj

Ny formidlingschef i Statens Arkiver

Den 1. december 2010 tiltrådte Jeppe Bjørn Høj stillingen som formidlingschef ved Statens Arkiver. Jeppe Bjørn Høj er 42 år, cand. mag. i historie og religion, og kommer fra en stilling ved Danmarks Radio som chef for DR Interaktiv Produktion og for DR Musik & Medier.

Her stod han i spidsen for en række udviklingsprojekter på nye medier, og han ledede udviklingen af Danmarks Radios bedst besøgte arkivindholdssite Bonanza, hvor man kan se udsendelser, der tidligere er produceret af DR.

Disse erfaringer kan Jeppe Bjørn Høj drage fordel af som udviklingschef i Statens Arkiver, hvor han skal udvik-

le arkivernes formidlingsaktiviteter og være chef for publikumsfunktionerne i Rigsarkivet og Landsarkivet for Sjælland.

Ovenstående er uddrag fra en pressemeldelse, der kan læses i sin fulde længde her: <http://www.sa.dk/presse>

LJ

■ Foto: Jan Pedersen, Rigsarkivet.

Anna Christina Ulfsparre

Minnesord

Med förra landsarkivarien vid Landsarkivet i Lund, professor em. Anna Christina Ulfsparre, har en av de mest mångsidiga och färgstarka personligheterna inom svenskt arkivväsen gått ur tiden. Anna Christina personifierade den modernisering, som arkivsektorn i vårt land genomgick under 1900-talets sista decennier. Få personer har som hon arbetat så oförtrutet för att göra arkivprofessionen samhällsrelevant.

Sveriges första kvinnliga landsarkivarie

Anna Christina började på Landsarkivet 1959. Hennes bakgrund var den klassiska för en karriär i statlig arkivtjänst: akademiska studier i historia, vilka 1967 ledde fram till en doktorsavhandling i förvaltningshistoria. 1977 blev hon chef för Landsarkivet och därmed landets första kvinnliga landsarkivarie. Hennes tidiga och målmedvetna IT-satsningar lade grunden för de datorbaserade hjälpmedel, som nu är oundgängliga inom svenskt arkivväsen. Intresset för historisk demografi ledde till ett fruktbart samarbete mellan Landsarkivet och Lunds universitet. Hon gjorde också en stor insats genom sitt arbete för arkiv från den privata sektorn, och genom sitt kontaktnät och enträgna upplysningsarbete kunde hon se till att viktiga arkiv från näringslivet och godsens i Sydsverige räddades för forskningen. Detta engagemang var också grundvalen för hennes mångåriga internationella arbete inom International Council on Archives. Anna Christina genomdrev att arkivvetenskap 1992 etablerades som ämne vid Lunds universitet, och 1996 kunde hon kröna sin karriär med att bli landets första pro-

■ Förra landsarkivarien, professor em. Anna Christina Ulfsparre, Lund, gick bort den 23 december 2010, 77 år gammal. Närmast sörjande är barn och barnbarn. Foto: Privat.

fessor i detta ämne. Hon var även redaktör för det stora verket "Helsingborgs stads historia".

Skapade en anda av öppenhet, nyfikenhet och gott kamratskap

Som chef gav Anna Christina sin personal stor frihet att utveckla egna idéer, och med sin utåtriktade grundinställning uppmuntrade hon till deltagande i aktiviteter utanför

Landsarkivets murar. Genom sin rättframhet, omtänksamhet och humor skapade hon en anda av öppenhet, nyfikenhet och gott kamratskap. Dagens Landsarkiv och svenskt arkivväsen står i djup tacksamhetskuld till henne.

*För Landsarkivet i Lund
Bengt Danielson, Lars Jörwall och
Göran Kristiansson.*

■ På bokens framsida syns Krigsarkivets entré och Ulf Söderbergs cykel. Det är Ulf:s cykel på riktigt som används flitigt. Foto: Bertil Olofsson.

Helene Gebele

Den cyklande humanisten – Historiker, arkivman, stockholmare – En vänbok till Ulf Söderberg – Meddelanden från krigsarkivet XXX, 304 sidor, tryckår 2009.

ISSN 0562-8547, ISBN 978-91-974009-9-2

Det var under de tidiga morgontimmarna på Östermalm som man kunde se Ulf Söderberg komma cyklandes på sin väg till Krigsarkivet på Fågelbacken. Han disputerade i historia 1977 och mellan åren 1996-2009 var han krigsarkivarie.

Nu har en vänbok, *Den cyklande humanisten – historiker, arkivman, stockholmare*, tillägnats Ulf Söderberg som gick i pension 2009. Boken är utgiven av Krigsarkivet och ett tjugotal skribenter har lämnat bidrag i form av lika många artiklar. Under 32 års tid kunde man se Söderberg cyklandes längs Valhallavägen. Det är med detta i åtanke som bokens framsida har utformats. Boken pryds av en bild föreställande

Den cyklande humanisten

– historiker, arkivman, stockholmare.

En vänbok till Ulf Söderberg

ingången till Krigsarkivet och med Ulf Söderbergs cykel parkerad i förgrunden.

Det är en mycket givande läsning som ges i denna utgåva vars artiklar följer en kronologi från Gustav Vasa till 1970-talet. Jag kommer här endast att omnämna ett axplock ur denna bok. Trots bredden på artiklarnas ämnen, kan ändå en röd tråd skönjas. Ämnena rör sig i huvudsak kring stockholmiana, historia och arkiv, något som skulle kunna ses som några av huvudingredienserna i Ulf Söderbergs liv och yrke. En sann humanist i ordets rätta bemärkelse.

Bokälskare

En annan humanist presenteras i Ann Gillbergs och Lena Nordströms artikel. Här tecknas ett porträtt av regementschefen Gustaf Adolf von Siegroths kärlek till böcker. Von Siegroth, som levde under mitten av 1700-talet, kom att under sitt liv bygga upp en imponerande boksamling. Han missade aldrig ett tillfälle att utöka sitt bibliotek som han även flitigt använde i militärundervisningen. Han ansåg att de teoretiska kunskaperna var minst lika viktiga som de praktiska färdigheterna i utbildningen av blivande officerare. Nu, 200 år senare lockar detta bibliotek fortfarande låntagare. Sedan 2006 finns boksamlingen deponerad i Krigsarkivet.

Vilken betydelse enskilda personer haft för hur verksamheten vid

Krigsarkivet har bedrivits, finns att läsa i Ann Hörsells artikel. Här visas hur arbetet och idéerna med hur man bör ordna och förteckna ett arkiv har förändrats över tid.

Sportintresserad

Ulf Söderberg bor nära Stockholms stadion och är dessutom väldigt idrottsintresserad. Eftersom han varit krigsarkivarie finns även en koppling till militären, skriver Björn Gäfvert i inledningen till sin artikel "Militären och Stockholmsolympiaden". Detta tema återkommer även hos Johnny Wijk och Maria Gusarsson Wijk i artikeln "Friidrott och fred". Det militäriska återfinns dessutom i Peter Nordströms underhållande exposé över svenska arméns mathållning. Artikeln sträcker sig från 1700-talet och arméförvaltningens instruktioner och teorier om vilken kost som var lämplig i fält, vidare över till skildringar av den undermåliga kosten nedteknade i beredskapsminnen från 1940-talet och slutligen stanna i 1980-talets diskussion kring kapaciteten på arméns brödrostar.

Utöver de artikelförfattare som nämnts ovan har bland andra även Tomas Lidman, Karin Åström Iko, Erik Norberg och Jarl Torbacke bidragit med läsvärda artiklar.

Nye medier - nye arkiver?

Lise Qwist Nielsen

Eivind Røssaak (ed): *The Archive in Motion. New Conceptions of the Archive in Contemporary Thought and New Media Practices. (Studies from the National Library of Oslo, 2)*. Oslo: Novus Press, 2010. 214 s. ISBN 978-82-7099-587-5

Det norske nationalbibliotek står bag et forskningsprojekt med titlen "The Archive in Motion". Projektet har til formål at undersøge nye medier ud fra et bevaringssynspunkt. Projektet indgår i et internationalt netværk med deltagere fra bl.a. Stockholms Universitet, Humboldt Universitet, New York Universitet og Oslos Universitet. Forskere herfra har ydet bidrag til en konferencerapport med titlen *The Archive in Motion : New Conceptions of the Archive in Contemporary Thought and New Media Practices*, redigeret af medieforsker Eivind Røssaak fra Nasjonalbiblioteket i Oslo.

Rapporten tager udgangspunkt i arkivbegrebets bevægelser de sidste årtier – begrebet har bevæget sig uden for det traditionelle arkivvæsen og til en ny mediepraksis. Samtidig er arkivvæsenet blevet udfordret af ny teknologi og nye kommunikationsformer, som i mange tilfælde er uforenelige med traditionel arkivering.

Arkivbegrebet har ligesom arkivpraksis forandret sig under

indflydelse af de radikale ændringer

som ny teknologi og særlig digitale medier har medført. Forfatterne tænker ført og fremmest på film, video, tv, lyd, computere, internettet og nye mobile – og sociale – medier og på den "arkiveringsmani", som er fulgt i kølvandet på nye medier og teknologier. Alene det faktum, at det er så simpelt at lagre information, gør det til en udbredt praksis, at der både i privat og offentligt regi arkiveres i en grad som ikke er set før. Men netop disse teknologier, medier og muligheder udfordrer samtidig informationens bestandighed og stabilitet og rejser spørgsmålene om, hvad det vil sige at bevare information til fremtidig brug, og om nye medier er nye arkiver eller om internettet, som én af bidragyderne anfører, simpelthen er at betragte som et "anarkiv".

Skribenten er arkivar ved Bevarings- og Kassationsafdelingen i Rigsarkivet, København.

Regnskabshistorie

Erhvervsregnskaber som kilder i historieforskningen

Vilhelm Lange

Regnskabshistorie. Erhvervsregnskaber som kilder i historieforskningen. Red.: Kristin Brøgger Jensen, Lone Hedegaard Liljegren, Kenn Tarbensen. Erhvervsarkivet 2010, 464 sider, ill. - ISBN: 978-87-89386-06-5

Arkivarer skal ha så mange slags kunnskaper for å skjøtte sitt arbeid; de er ofte historikere, de kan ha lært å lese gammel skrift eller forstå tidligere tiders mål og vekt, de omgås IKT-verktøy med stor selvfølge – noen forstår sannelig også hvordan elektroniske arkiver skal bevares. Men på ett område har bare de færreste noen innsikt: Arkivfolk flest er ikke spesielt regnskapskyndige. For mange har derfor ordning av regnskapsmateriale i bedriftsarkiver vært en utfordring. Man er blitt godt hjulpet av teksten på protokollenes rygg, selvfølgelig, og resultatet er ikke nødvendigvis blitt så galt. Men hvor mye forsto vi av det hele?

”Regnskabshistorie. Erhvervsregnskaber som kilder i historieforskningen” kan derfor sies å være et bønnensvar for vår profesjon. Boken forklarer strukturen og sammenhengen i regnskapsarkiver, hvilken funksjon de enkelte bøker har og gir dermed større sikkerhet for at arkivene blir ordnet og oppstilt på en korrekt måte.

Men boken har et mye videre fokus: En viktig målsetning er å

formidle innsikt i historiske regnskapsarkiver over et langt tidsspenn som grunnlag for forskeres arbeid med økonomisk historie. Også mange historikere har manglet den nødvendige kunnskap om historiske regnskaper og har dermed ikke vært godt i stand til å utnytte slikt materiale i bedriftsarkivene. Denne boken – den første omfattende fremstilling av regnskabshistorie på dansk, og så vidt vites også i Norden – er et viktig skritt i riktig retning.

Det første av bokens fem kapitler er en innføring i bokføringens utvikling fra oldtiden til våre dager. Viktige milepeler blir beskrevet; introduksjonen av det dobbelte bokholderi i renessansens Italia, regnskapslærens gjennombrudd på 1700-tallet med tyngdepunktet i Skottland, regnskapsutvikling og lovgivning i Europa og USA på 1800- og 1900-tallet, skandalene som resulterte i Sarbanes-Oxley-loven og konsekvenser av de siste årenes omveltninger på finansmarkedene.

De fire neste kapitlene beskriver regnskapsvesenets utvikling i Danmark fra middelalderen til vår egen tid. Hvert kapittel skisserer næringslivets vekst i den aktuelle perioden, dessuten utdannelsesforhold, regnskapstyper, teknikk, teoriutvikling, lovgivning osv.

De tre kapitlene som behandler tiden fra ca 1590 til 1950 avsluttes med en gjennomgang av ”cases”, eksempler på regnskapsarkiver,

med en vurdering av arkivenes kildeverdi og anvendelsesmuligheter. Det er klart at disse arkivene ikke bare dokumenterer virksomhetenes økonomi. Ikke minst bibøker og hjelpebøker belyser sosiale og økonomiske forhold i samfunnet rundt virksomheten. Boken utdyper dermed regnskapsarkivenes betydning.

Boken avsluttes med noter til teksten, oversikter over lovgivning og danske lærebøker 1673-1920, samt en litteraturliste. Boken mangler et stikkordregister, som ville ha vært nyttig, men savnet oppveies av selve ”rosinen i pølseenden” blant tilleggene: En fyldig, alfabetisk ordnet liste med ordforklaringer.

Skribenten er Leder for Privatarbivseksjonen i Riksarkivet i Oslo.

Axel von

Carina Gunnarsson

Greven och riksmarskalken Axel von Fersen (1755-1810) är nog mest ihågkommen för sin vänskap med drottning Marie-Antoinette, samt det brutala mordet på honom. Dokumentet är ett utdrag från hans dagbok daterat den 5 december 1794.

Fersens bildningsresa

År 1770 beger sig Axel von Fersen ut i Europa på sin bildningsresa. Enligt tidens sed börjar han föra dagbok under resans gång. Hans liv skulle mest komma att bestå av resor och långa utlandsvistelser. Han rapporterar om vad han gör, vilka han träffar och vad som händer på den plats där han för tillfället befinner sig. Scenerna utspelar sig ofta vid hoven, där Fersen regelbundet vistas. Politik intresserar honom och ett stort utrymme i dagboken har händelserna kring Ludvig XVI och Marie-Antoinette fått.

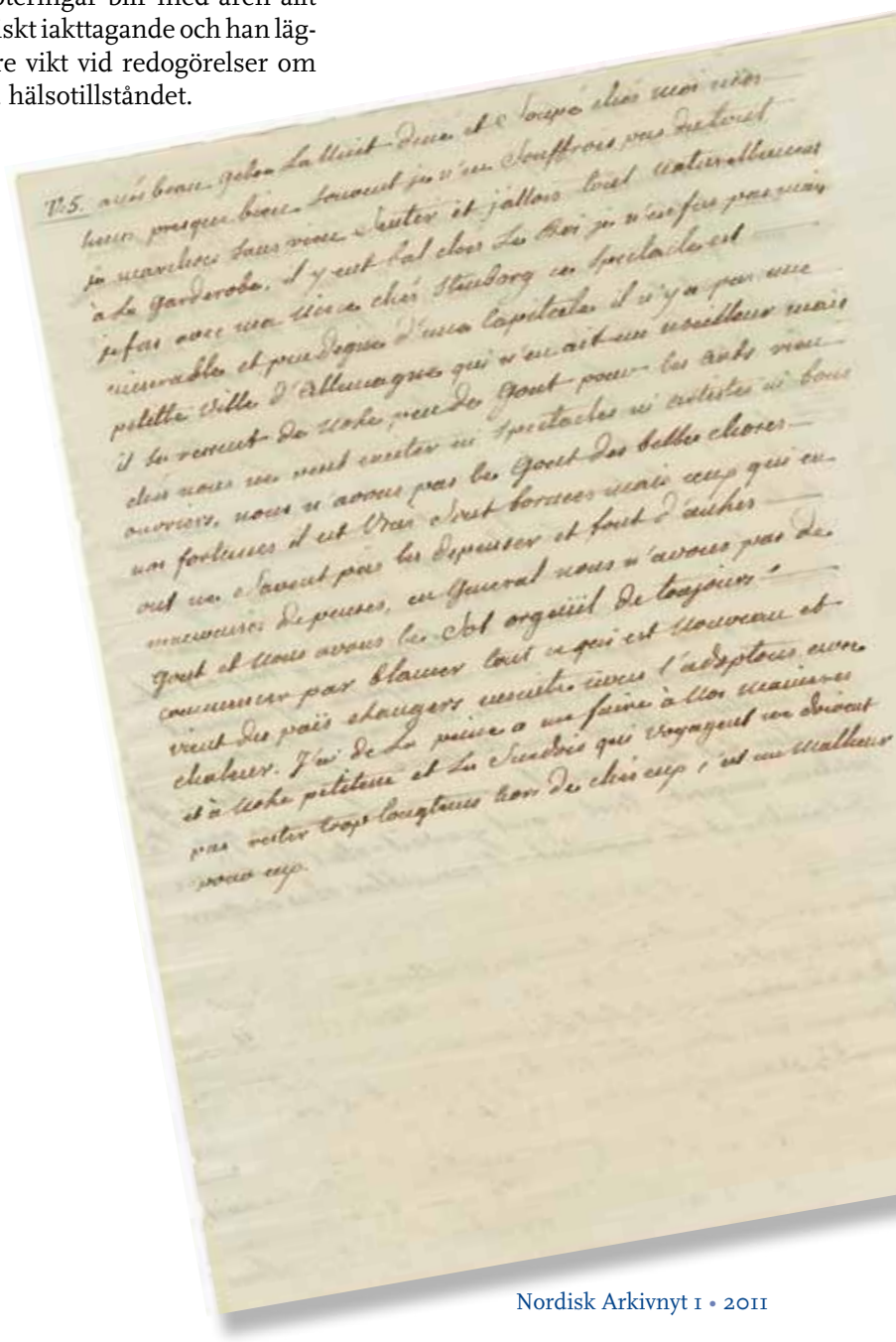
Axel von Fersens dagbok är skriven på franska och omfattar åren 1770-1778, 1791-1808. De första sporadiska noteringarna gjordes i anteckningsböcker, sedan övergick han till dagliga anteckningar i ett lösbladssystem. De år som saknas i dagboken förstördes under franska revolutionen.

Allt mer kritiskt iakttagande

Vid tidpunkten för anteckningen från den 5 december 1794 har Fersen kommit tillbaka till Sverige

för att ordna upp sina ekonomiska angelägenheter efter faderns död. Hans noteringar blir med åren allt mer kritiskt iakttagande och han lägger större vikt vid redogörelser om det egna hälsotillståndet.

Skribenten är verksam i Krigsarkivet i Stockholm.

Fersens dagbok

■ Dokumentet finns i Stafsundsarkivet, Hans Axel von Fersens samling, volym 5. Utdraget är ett fotomontage.

Fotomontage: Emre Olgun.

Transkription:

Le 5 décembre 1794

Assés beau gelee la nuit diné et soupé chés moi mes hem: presque bien souvent je n'en souffrois pas du tout je marchois sans rien sentir et j'allois tout naturellement à la garde-robe, il y eut bal chés Le Roi je n'en fus pas mais je fus avec ma niece chés Stenborg ce spectacle est miserable et peu digne d'une capitale il n'y a pas une petite ville d'Allemagne qui n'en ait un meilleur mais il se ressent de notre peu de gout pour les arts rien chés nous ne peut exister ni spectacles ni artistes ni bons ouvriers, nous n'avons pas le gout des belles choses - nos fortunes il est vrai sont bornées mais ceux qui en ont ne savent pas les depenser et font d'autres mauvaises dépenses, en general nous n'avons pas de gout et nous avons le sot orgueil de toujours commencer par blamer tout ce qui est nouveau et vient de païs étrangers ensuite nous l'adoptons avec chaleur. J'ai de la peine à me faire à nos manieres et à notre petitesse et les Suedois qui voyagent ne doivent pas rester trop longtems hors de chés eux c'est un malheur pour eux.

Översättning:

5 december 1794

Ganska vackert. Frost under natten. Ätit middagsmåltid och kvällsmål hemma. Mina hem[orrod]er] nästan bra. Ofta led jag inte av dem alls. Jag

gick utan att känna något och jag gick utan besvär till stols. Det var bal hos Konungen. Jag var inte med, men jag var med min systerdotter hos Stenborgs. Denna teater är usel och föga värdig en huvudstad. Det finns inte en småstad i Tyskland som inte har en bättre. Men det är en följd av vår ringa smak för konsterna. Inget hos oss kan finnas till, varken teatrar eller konstnärer eller dugliga hantverkare. Vi har inte sinne för vackring - det är sant att våra förmögenheter är begränsade, men de som har sådana förstår inte att använda pengarna och gör andra dåliga utgifter. I allmänhet har vi ingen smak och vi har den dumma högfärden att alltid börja med att klandra allt det som är nytt och kommer från främmande land. Sedan anammar vi det med iver. Jag har svårt att vänja mig vid våra fasoner och vid vår småaktighet och de svenskar som reser bör inte stanna alltför länge hemifrån. Det är en olycka för dem.

◆
*Transkription och översättning från franska:
Lena Ånimmer.*

Maria Press

Maria Press har lest noe så uvanlig som to nye norske romaner der arkivarer spiller hovedrollene. Hun har lest bøkene med et blikk på hvordan arkivaren og arkivet framstilles i dag. Er vårt yrke fortsatt betraktet som simpelt og støvete og vår yrkeskår som en gjeng ufaglærte særinger, slik som det beskrives i Nordstedts svenske ordbok fra 1996 (se Leon Jespersens leder i NA nr. 4/2010). Eller har bildet av arkivaryrket blitt forandret de siste årene i takt med digitaliseringen og vår mer publikumsvennlige profil? Eller har man kanskje et annet syn på yrket i Norge?

De leste bøkene er kriminalromanen "Rekyl" av Fredrik Skagen fra 1996 og actionromanen "Fast forward" av Jens Norddahl fra 2010.

I Fredrik Skagens krim "Rekyl" misstenker man at forfatteren har valgt å gjøre bokens hovedperson til arkivar bare fordi han trengte en hovedperson som skulle være dumsnill, kjedelig, uten særlig talent eller ambisjon og med urealiserte dagdrømmer. Og hvor finner man slike om ikke i Trondheim byarkiv, der bokens antihelt, arkivar Arvid K. Bang tjener sitt daglige brød? Effekten blir stor når denne fredelige mannen blir forlatt av sin kone, utsatt for et komplott, finner store summer penger på sin bankkonto, blir anklaget for mord og på slutten

havner i et skytedrama med tragisk utgang. Handlingen finner ikke sted i arkivet, og arkivet har ingen rolle i boken, men fungerer mest som en kulisse med formål å karakterisere hovedpersonen. Hvordan framstilles arkivaren da som yrkesmann? Arkivar Arvid K. Bang hadde ingen utdannelse, ikke fordi han var dum, mente han selv, men av bekvemmelighet. Han hadde jobbet i Byarkivet i 30 år, sammen med andre ufaglærte assistenter og betjenter og hadde vant seg til et enkelt bekvemmelig liv. Og han hadde t.o.m. skaffet seg litt status. Til forskjell fra kollegene hadde han nemlig jobbet seg opp og fått tittelen arkivar. Han hadde blitt en slags avdelingsleder som tok seg selv på stort alvor. Av og til kalte han seg for "arkivar i særklasse" og

kollegene lo bak ryggen hans da hans selvviktige stil nærmet seg det parodiske.

Og hvordan så hans arbeidsplass ut? Jo, den lå naturligvis i underjorden, i kjelleren i en høyblokk i Holtermannsveien, og hans kontor-plass var innredet bak provisoriske lettvegger. Slik beskriver hans beste venn (som etter hvert viser seg å være drapsmannen) vår arkivar og hans arbeidsplass: "Der borte jobbet han, Bangen. Ikke i de øvre etasjene, må du tro, men dypt nede i kjelleren, i mørket, typisk for en liten husmus som fantaserte om at han hadde skapt et revolusjonerende arkivsystem. Ikke rart at kona ga ham sparken. Hun mente vel som jeg, at Norge klarer seg fint uten sånne..."

Det er altså ikke et særlig flatterende bilde som gis av denne trondheimsarkivaren. Han hadde sjansen å rette opp sitt renommé i bokens aller siste kapittel da han konfronteres med bokens skurk, som allerede har myrdet to personer og nå er i ferd med å skyte en tredje – en forsvarsløs kvinne. Arvid K. Bang kliver rett inn gjennom et vindu og befinner seg plutselig foran pistolmunningen til den iskalde morderen. Arvid skjønner plutselig hvordan hele historien har gått til - at han er utsatt for et komplott og at hans tidligere venn er en grusom seriemorder. Han tar sin egen pistol og skyter morderen, og redder livet til kvinnen. Her kunne

Arkivaren

i norsk moderne litteratur

boken ha sluttet og arkivaren blitt en helt – men gjør den det? Nei. Arvid K. Bang rammes av tvil – kanskje hadde han feil, kanskje misforsto han situasjonen og har nå gjort seg selv til en kaldblodig morder? Han vender våpenet mot seg selv og trykker av. Derved blir han redusert til en tragikomisk antihelt istedenfor bokens helt. Og kunne det egentlig ha gått annerledes når hovedpersonen er en arkivar fra Byarkivet?

I den nyere boken "Fast forward" av Jens Norddahl fra 2010 gis arkivaren en litt mer ærefull rolle - han blir faktisk bokens helt på slutten! Men det beror sannsynligvis på at han egentlig ikke er arkivar – bare sommervikar i arkivet...I denne actionromanen avslører arkivaren Even Solli et stort bedrageri og vandrer kanskje i veg med romanens vakreste pike i siste kapitlet. Even Solli har studert på universitetet men har ikke fått noe jobb. Han tar derfor et vikariat på det statlige foretaket Tetnor, som tidligere var et statlig direktorat. Hans oppgave er å digitalisere og registrere direktoratets arkiv, som gjennom årene er blitt missskjøttet. Det nye foretaket Tetnors sjef hadde tenkt å selge hele arkivet til et svensk returpapirfirma! Men de planene stoppes av et pålegg fra høyere hold som Tetnors korrupte sjef blir nødt til å etterfølge. Sjefen engasjerer Even med baktanken at Even, som er en utpreget sosial person, snart kommer til å slutte av kjedsomhet og

derved glemme alle inkriminerende dokumenter som han kommer til å se i arkivet. Men der tar han feil. Even Solli blir etter hvert interessert i arkivets innhold, noe som blir skjebnesvangert for sjefen.

Hvordan framstår da arkivet som arbeidsplass i denne boken? Ikke stort bedre enn i Skagens roman. Hyllene bugnet av papirer som skulle digitaliseres og registreres, og arkivaren var helt alene uten å treffe et levende menneske på sin arbeidsplass. Even Solli får etter hvert avsmak for seg selv "for den gyldne middelvei og sin egen idealisme, et engasjement som hadde brakt ham hele veien frem til en vikarjobb i et støvete og bortgjemt arkiv. En jobb der sjefen gladelig skjelte ham ut etter noter. En jobb som virket lattervekkende på vennene. En jobb som var så givende at hans forgjenger hadde kuppet ved arkivreolene, i områder der selv de mest tykkhudede nødig setter sin fot, der støvet er forsteinet og der det er stabilt lavtrykk året rundt."

Til tross for dette begynner Solli etter hvert å interessere seg for arkivene og han leverer ut dokumenter til sin venn som er journalist. Sammen lykkes de avsløre skandaløse forhold i Tetnor som fører til at den uhederlige sjefen tar sitt liv ved å kjøre inn i en fjellvegg. Avsløringen gjøres på en spektakulær måte: Arkivaren varsler om at en bombe er plassert inne i Tetnors bygning.

Deretter smeller han av noen fyrverkeriraketter og halve Oslo sperres av. Politiet nærmer seg sakte den antatte bomben som ligger i en pappkasse på gulvet. Men bomben er ikke noe annet enn de inkriminerende arkivdokumentene, som velter hele Tetnor overende.

I denne romanen får arkivaren som person altså en penere skjebne enn i Skagens bok, og selve arkivet får en viktig rolle. Men arkivaryrket og arkivet som arbeidsplass fremstilles som like håpløst som i Skagens roman fra 1996 – eller enda verre. Man må dessverre konstatere at arkivstereotypen lever videre ennå på 2000-tallet. Det ser ut som om vi har en lang vei å gå for å forbedre vårt yrkes status i Norge...

Indholdsfortegnelse

årgang 55 (2010)

Hovedredaktøren

Hovedredaktøren 2, 54, 110, 158

Danmark

Arkivarer producerer web-tv	12
Emnesøgning i arkiverne - Rapport fra et projekt under opstart	14
Pligt til journalisering? Offentlighedskommissionens bud	16
Brugerne er eksperterne - Brugerinddragelse og transskribering af digitaliserede arkivalier	18
The Cost Model for Digital Preservation	20
Dr. Dampes engelske manuskript fra 1831	67
Kulturministeren besøgte Rigsarkivet	70
Aflevering af de sidste arkivalier fra amterne	71
Fælles bitmagasin for Kulturministeriets bevaringsinstitutioner	74
Karen Brahes Bibliotek forlader Fyn	133
Kulturarv – Hvad er det? Indtryk fra et seminar	134
Offentlighed i forvaltningen - fremtidens arkivalier	135
Nye bestemmelser om bevaring og kassation af arkivalier i den kommunale sektor	136
100 km papir er flyttet til Rigsarkivets nye magasiner..	137
Arkivdag på Twitter	137
Enhed, trivsel og branding – Statens Arkivers medarbejderseminar 2010	159
Pergamentsamling nu i topmoderne magasin	162
Hundrede års udvalgsarbejde	163
Ny bekendtgørelse om arkiveringsversioner i Danmark.	165
Masteruddannelse i Informationsforvaltning	166
Statens Arkiver markerer 350-året for enevældens indførelse i Danmark	167

Finland

Utredning om behovet av ett nytt centralarkiv för Arkivverket	27
Ny lagstiftning om sigill och stämplat i Finland	29
Historiker diskuterade digitaliseringen	30
Ett slutfört digitaliseringsprojekt	32
Finlands Arkivverk fick ny sajt	34
Riksarkivet upplyser centrala påverkare om sina tjänster	35
Nätutställning om judarnas liv i Finland	55

Projekt kring barn till utländska soldater	56
eABP producerar metadata för hantering av materialets livscykel inom informationssystem	57
Utställning om Trifon-klostret i Petsamo	59
Snävt tema för arkivdagar i Finlands Aten	118
Kopieringssamarbetet med Ryssland och stater som tidigare tillhört Sovjetunionen	122
Reflexioner kring ett avslutat projekt	124
Rapport om brott mot mänskligheten publicerad i Riksarkivet	126
Mexico invaderade Riksarkivet	171
90-årig arkivfackförening	172
Kieku-projektet tvinger fram ändamålsenliga processer .	173

Island

Nyt kursus i arkivering i Islands Nationalarkiv	9
Regionalarkiver med kvindetække	10
Samarbejde omkring digitalisering	64
Altingets krise-kommissions arkiv afleveres til Nationalarkivet	66
Sommerarbejde i Nationalarkivet	131
Ny arkivhåndbog for kommunerne	132
Verkstaden för digitalt bevarande öppnas i Islands Nationalarkiv	180
Kurser i Islands Nationalarkiv vinteren 2010-2011	181
Champagne på Kvindedagen	182
Arkivernes møde i Island	183

Norge

Forskning i god bredde	21
"Norge i 1743" – formidlingsprosjekt for flere	22
Studietilbud i Arkivformidling av historiske arkiver	25
Næringslivsarkiver i en økonomisk krisetid	76
www.arkivverket.no i ny drakt	79
Riksarkivets vårslipp – fokus på krigen	80
Arkivportalen er åpnet	111
Kreativ arkivformidling	113
ABM-utvikling legges ned	114
"Arkiv" – nytt arkivtidsskrift på nett	115
Riksrevisjonen kritiserer arbeidet	184
Ungdom fanger skjebner fra arkivene	186
CITRA 2010	188

Sverige

Finländare i Stockholm - märkbart under Märkesåret på Stockholms stadsarkiv.....	3
Ny grundkurs i ärendehantering och arkivvård för den statliga sektorn.....	4
Riktlinjer för kärlek i Riksarkivet.....	62
Jamtis digitala bildarkiv.....	62
Några tankar om det svenska riksarkivet.....	127
E-arkiv och e-diarium.....	128
Oanmälda inspektioner.....	129
Arkivkonferens i Stockholm för verksarkivarier.....	174
Slut med dubbelsidig kopiering vid svenska myndigheter.....	175
Unika 1600-tals kartor nu tillgängliga på webben.....	176
SurveNIR – analysinstrument för paper.....	178

His Masters Voice (HMV)

HMV - En sista artikel.....	6
HMV – Europeana eller inte Europeana?.....	60
HMV – Privatarbiver.....	116
HMV – Digitalisering og digital formidling.....	168

Norden

Har den traditionelle læsesal en fremtid?	
Indtryk fra nordiske arkiver.....	36
Nordiskt Centrum for Kulturarvspedagogik – Prisuddeling 2010.....	41
Nordisk arkivstatistik.....	83
Hur står det till med digitaliseringen av kyrkböcker i Norden?.....	87
Nordisk Arkivakademi om standarder och informationspaket vid digitalt bevarande.....	91
Nordisk rigsarkivarmøde i Danmark.....	138
Nordisk møde om Arkivernes Dag.....	139
Fotografering i forskarsalarna – en nordisk jämförelse... ..	191
Dansk og nordisk vinkel på den finske borgerkrig 1918.....	194
IT-historie – arkivhistorie – arkivalier.....	196

Uden for Norden

Arkiver i krig – fra et hospiteringsopphold ved arkivverket i Bosnia/Hercegovina.....	42
APEnet - The missing link to European archives.....	94
"Arkiv för massorna" – International Archival Culture Exhibition 2010 i Seoul, Sydkorea.....	140
Øresundstoldregnskaberne 1497-1857. Nu også på internettet – ved hollandsk indsats.....	144
Franska privatarkiv – konferensen "La préservation des archives privées et l'intérêt public: mutations et ruptures".....	197
Two fellows of ICA.....	200

Portrættet/ institutionen

Portrættet - "Kodeordet er, at vi skal være et attraktivt og tilgængeligt tilbud"	
Interview med rigsarkivar Asbjørn Hellum.....	44
Portrættet – Bjørn Jordell Sveriges nye riksarkivarie.....	98
Institutionen - Filmtraditionerna utgjorde grobunden for Nationella audiovisuella arkivet.....	146
Portrættet - Svanhildur Bogadóttir – Reykjavíks stadsarkivar.....	201

Personalia

Per-Øivind Sandberg - Statsarkivar går av med pensjon.....	46
Björn Gäfvert får Pro Memorias Pris.....	47
Hrefna Róbertsdóttir - Ny avdelingsleder i Islands Nationalarkiv.....	47
Pétur Kristjánsson tager afsked.....	48
Björn Pálsson går på pension.....	48
Päivi Happonen disputerade.....	49
Landsarkivar Christian R. Jansen takker af.....	100
Vigdis Stensby ny statsarkivar i Hamar.....	101
Øyvind Ødegaard – ny avdelingsdirektør for Riksarkivets publikumsavdeling.....	101
Tomas Lidman i pension.....	102
Landsarkivarie Eva Malmberg har gått i pension.....	103
Jaana Kilkki och Markku Nenonen – omfördelning av ledande poster vid Arkiverket i Finland.....	103
Espen Storli disputerte.....	149
Jan Henrik Olstad 1914-2010. Mindeord.....	150
Arkivchef Inge Bundsgaard. Mindeord.....	151
Valdis Einarisdóttir – ny regionalarkivar.....	203
Eva-Marie Sahlin – ny landsarkivarie i Vadstena.....	203
Steen Ousager – ny arkivchef.....	204
Jan Kanstrup går på pension.....	204
Jóna Simonia Bjarnadóttir . ny regionalarkivar.....	205
Jóhann Hinriksson går på pension.....	205

Publikationer

Arkivhåndboken i ny utgave.....	49
"Ti der var papir overalt".....	50
Bechmarking-rapport om digitalisering.....	104
Arkivguide om Vasatiden.....	152
Insiktsfull skildring av ingermanlänningarnas öden 1944-1955.....	153
Kust och kyrka på Gotland.....	206
Årsbok om Bernadotterna.....	207
Ett nytt häfte av Svenskt biografiskt lexikon har kommit..	208

Dokumentet

Den uunværlige arkivar.....	51
Rullen, spalten og sommerfuglen. - Den dansk-japanske handelstraktat af 1867 i et udviklingsperspektiv.....	104
En optælling af islændinge i København 1785 - Et tabt dokument?.....	154
Dokumentet – En flaggmajors "annonce" efter slaget ved Svensksund 1790.....	210

Nationalarkivar Ólafur Ásgeirsson har skrevet dette nummers
His Masters Voice. Se side 6

Indhold

Hovedredaktøren 2 <i>Leon Jespersen</i>	"Fader okänd" i skånsk databas..... 32 <i>Maria Nordström Jarnryd</i>
Arkivkundskab – bifag ved Islands Universitet 3 <i>Kristjana Kristinsdóttir</i>	Intervju med Berit Aronsson.....33 <i>Maria Nordström Jarnryd</i>
Digitalisering af fotos på regionalarkiver – et pilotprojekt..... 4 <i>Borsteinn Tryggvi Músson</i>	Tomas Lidman avtäckat 34 <i>Maria Nordström Jarnryd</i>
Rigsarkivarmøde i Island 5 <i>Eiríkur G. Guðmundsson</i>	Arkivernes Dag 2010 Arkivdagen i Norge – klimaflyktninger, isskulpturer og skipsforlis 35 <i>Maria Press</i>
His masters Voice – 2011 6 <i>Ólafur Ásgeirsson</i>	Arkivernes Dag i Danmark..... 36 <i>Leon Jespersen</i>
Når kulturarven ender i skraldespanden 8 <i>Kirsten Villadsen Kristmar</i>	Arkivernes Dag i Island 37 <i>Benedikt Jónsson</i>
Overvågning af opbevaringsklimaet i magasiner – billigt, effektivt og enkelt 9 <i>Asger Svane-Knudsen</i>	Arkivens dag i Sverige..... 38 <i>Hanna Rudolph</i>
Kvalitetssikring af pladsregistreringen på Kalvebod Brygge 10 <i>Kasper Bach Nielsen</i>	Arkivens dag i Finland 39 <i>Christina Forssell</i>
Evaluerings af et omfattende migreringsprojekt 12 <i>Alex Thirifays</i>	Veikko Litzen 1933-2011 40 <i>Eljas Orrman</i>
Statslige arkiver og sociale medier 14 <i>Bente Jensen & Charlotte S.H. Jensen</i>	Jeppe Bjørn Høj . Ny formidlingschef i Statens Arkiver 41 <i>Leon Jespersen</i>
Digitalisering af kulturarv i dokumentform 16 <i>István Keckskeméti</i>	Anna Christina Ulfspærre – minnesord42 <i>Bengt Danielson, Lars Jörwall & Göran Kristiansson</i>
Vetenskapens natt i Riksarkivet 19 <i>Christina Forssell</i>	Den cyklande humanisten – historiker, arkivman, stockholmare. En vänbok till Ulf Söderberg 43 <i>Helene Gebele</i>
Med Portti-tjänsterna tager Arkivverket sina första steg mot Arkiv 2.0 20 <i>Jaana Kilkki</i>	Nye medier – nye arkiver? 44 <i>Lise Qvist Nielsen</i>
Reorganisering av material i Riksarkivet och beslut i frågan om Arkivverkets centralarkiv..... 22 <i>Niko Mäkinen</i>	Regnskabshistorie. Erhvervsregnskaber som kilder i historieforskningen 45 <i>Vilhelm Lange</i>
Forskning og holdninger til forskning 24 <i>Inge Manfred Bjørlin</i>	Dokumentet – Axel von Fersens dagbok.....46 <i>Carina Gunnarsson</i>
Stortingsmelding om arkivsektoren i Norge 26 <i>Ivar Fønnes</i>	Synspunkter: Arkivaren i norsk moderne litteratur . 48 <i>Maria Press</i>
Det norske Arkivverket møttes på Sola.....28 <i>Maria Press</i>	Indholdsfortegnelse årgang 55 (2010)..... 50
Den norske folketellingen 1910 tilgjengelig for søk..30 <i>Kristian Hunskaar</i>	